15ον

ΕΓΓΡΑΦΗΤΕ ΟΛΟΙ

ΕΙΣ ΤΟ

"ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ"

1821 - 1921

№ 63ον

ΠΑΝΤΟ-ΓΝΩΣΤΗΣ

15ον

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ 15 [63] ΤΗΣ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1924

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ
'ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΟΥ,

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Α'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ

1) **Τὰ 'Εξωτερικὰ Συναλλάγματα καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν πράξεις,** ὑπὸ 'Εμμ. Μ. Χανδράκη (ἄδετον) . . . . . Δρ. 50.
2) **Περὶ Φαρμακευτικῶν ἐνδείξεων** ὑπὸ 'Απ. Παπαδοπούλου (ἄδετον) . . . . . Δρ. 5.

Β'. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ

1) **'Αντένοος,** (μυθιστόρημα μετὰ πολλῶν εἰκόνων εἰς ἀρίστην ἔκδοσιν δεμένον καλλιτεχνικῶς) ὑπὸ Β. Ε. Βεκιαρέλλη. . . . . Δρ. 18
2) **Τὰ τραγούδια τῆς Μιάρκας,** (μετὰ 10 εἰκόνων ἐκ τοῦ Κινηματογράφου) ὑπὸ Jean Richedin – Ν. Πετιμεζᾶ—Λαύρα (δεμένον) . Δρ. 12.—
3) **'Η Ζωὴ καὶ τὸ 'Εργο τοῦ Μπάϋρον,** ὑπὸ Στέλιου Σπεράντσα, μετὰ πλείστων εἰκόνων, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου καὶ μὲ πλούσιον δέσιμον. . Δρ. 18.—
4) **"Οταν φεύγουν οἱ ὧρες,** (βραβευμένη συλλογὴ ποιημάτων) ὑπὸ Στέλιου Σπεράντσα (δεμέν.) Δρ. 15.
5) **'Η καρδιὰ μὲ τὰ φίδια,** (συλλογὴ ποιημάτων) ὑπὸ 'Αθ. Γ. Κυριαζῆ, (ἄδετον) . . . Δρ. 15.
6) **Παντογνώστης,** τόμος πρῶτος χρυσόδετος Δρ. 50.

ΛΙΑΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Αἱ γυναῖκες τοῦ Μεγάλου Κόσμου, ὑπὸ Δ. Γ. Καμπούρογλου μετ' εἰκόνων ἐπὶ ἀρίστου χάρτου καὶ μὲ καλλιτεχνικὸν δέσιμον.

Αἱ ἐκδόσεις μας καὶ οἱ προηγούμενοι τόμοι «Παντογνώστου» χορηγοῦνται μὲ μηνιαίας δόσεις καὶ μὲ ἀνοικτὸν λογαριασμὸν διὰ πᾶσαν νέαν ἔκδοσιν.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Ἱδρυθεῖσα τῷ 1893
Ἐκτελεῖ πᾶσαν τραπεζιτικὴν ἐργασίαν
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ
Δρ. 72,000,000
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ
Δρ. 23,000,000
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — *Τηλ. Διεύθ.:* ΤΡΑΘΗΝΩΝ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
'Αθῆναι, 'Αγρίνιον, Αἴγιον, 'Αλεξανδρούπολις, "Αμφισσα, "Αργος, 'Αργοστόλιον, Βόλος, Γύθειον, Δημητσάνα, Δράμα, Ζάκυνθος, 'Ηράκλειον, Θεσσαλονίκη, 'Ιθάκη, 'Ιωάννινα, Καβάλλα, Καλάμαι, Καρπενήσιον, Καστορία, Κέρκυρα, Κιάτον, Κοζάνη, Κόρινθος, Κύθηρα, Λαμία, Λάρισσα, Λεβάδεια, Λῆμνος (Κάστρον), *Μεγαλόπολις, Μυτιλήνη, Ναύπακτος, Ξάνθη, Πάτραι, Πειραιεὺς, Πρέβεζα, Πύργος, Ρέθυμνος, Σάμος* (Βαθύ), *Σάμος* (Καρλόβασι), *Σπάρτη, Σύρος, Τρίκκαλα, Τρίπολις, Χαλκὶς, Χανία, Χίος.*
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
Λονδῖνον, 22 Fenchurch Street, *Κων)πολις*, προσωρινῶς κλειστὸν, *Νέα 'Υόρκη* ('Αμερικὴ) 25 Pine Street, *'Αλεξάνδρεια, Κάϊρον, Πόρτ-Σαΐδ, Σμύρνη,* (προσωρινῶς κλειστὸν), *Λεμεσὸς, Λευκωσία.*
'Ανταποκριταὶ καθ' ὅλην τὴν 'Ελλάδα καὶ εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τοῦ Κόσμου.

ΚΛΙΝΙΚΗ
ΣΥΦΙΛΙΔΙΚΩΝ & ΔΕΡΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ
ΚΩΝΣΤ. ΚΟΡΚΟΝΙΚΗΤΑ
Τέως 'Εσωτερικοῦ 'Ιατροῦ Νοσ. Συγγροῦ
ΑΘΗΝΑΙ
'Οδὸς Βούλγαρη 10 πάροδος Πειραιῶς

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ
ἀντὶ δρ. **30** δι' ἑκάστην ἔκδοσιν

ΤΥΠΟΙΣ: ΜΙΧ. ΜΑΝΤΖΕΒΕΛΑΚΗ 'Οδὸς Μιλτιάδου 7—ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΤΗΝ 1 & 16 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ—ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : 32 ΟΔΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 32

ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ | *'Αθῆναι—Παρίσιοι, 1 Αὐγούστου 1924* | ΑΡΙΘ. 15 [63]

ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ.—Τὸ Φρούριον τοῦ "Ιφ. [Τοῦ τακτικοῦ ἀνταποκριτοῦ μας].

ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ.—'Ο Μῦθος τοῦ Τέττιγος καὶ τοῦ Μύρμηκος.

ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ.—Τὸ Γραφεῖον 'Επιταγῶν τοῦ Ταχυδρομείου.

VESPER. — 'Αστυνομικὸν Δελτίον. — Κράτος ἑορτῶν. —'Ο Τάφφαρι. [Τὰ Σατυρικά μας].

ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΟΓΙΑΝΝΗ.—Νιόβη ['Από τὶς «Στιγμές»].

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΥΡΟΥΣΗ.—Στὸ γύρισμά τους ['Ελληνικὰ διηγήματα].

ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.—Θεατρικὰ ἀνέκδοτα.—'Η Συμμορία.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ.—Οἱ μεταφράσεις τοῦ Χάτνε.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ. — 'Ο Σκύλλος. Κεφάλαιον ΙΖ'. Τὸ Μοιραῖον γεῦμα. ['Αθηναϊκὸν Μυθιστόρημα 1876—1878 μὲ σκίτσα ὑπὸ 'Αγγ. Σπαχῆ].

ΑΠΟ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.—'Επιστῆμαι—Τέχναι—Γράμματα—Εἰδήσεις—Περίεργα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.—Τὰ Νόθα.—Τῆς τύχης τὰ γραμμένα.—'Ιστορία μιᾶς χωρισμένης.

* ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 3 *

ΑΠΟ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΡΙΚΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΙΦ

"Ενα ταξείδι στὸ ἐρημικὸ νησάκι— 'Επίσκεψις τῶν φυλακῶν τοῦ Μοντεχρήστου—Τὸ κελλὶ ὅπου 116 ἄνθρωποι ἀπέθαναν ἐξ ἀσιτίας—Τὸ μέγα αἴνιγμα τῆς ἱστορίας.—«'Ο ἄνθρωπος μὲ τὴ σιδερένια Μάσκα»—Τὸ διαμέρισμα τῶν καταδικασμένων εἰς θάνατον—Φρικώδη βασανιστήρια—'Ο διάδρομος τῶν λησμονημένων—'Η αἴθουσα τῶν ἐπαναστατικῶν συνεδριάσεων—'Η θάλασσα, τραγικὸν νεκροταφεῖον τοῦ Φρουρίου.

ΜΑΣΣΑΛΙΑ—ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1924—'Επωφελοῦμαι μικροῦ μου ταξειδίου εἰς τὴν Μασσαλίαν, διὰ νὰ δώσω μίαν εἰκόνα τοῦ «Chateau— d' If». Τὸ περίφημον «Φρούριον τοῦ "Ιφ»! "Ενα ἀπὸ τὰ φρικιαστικώτερα θεάματα ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰδῇ εἰς τὴν ζωήν του. Διότι δὲν εἶναι ἕνα φρούριον ἢ ἕνα ἐρειπωμένον ἀνάκτορον, καθὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλὰ ἕνας μακρόσυρτος ἀτελείωτος λυγμὸς ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὰ καταχθόνια ὑπόγεια τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ δεσμωτηρίου, εἶναι ἡ τραγικώτερη ἱστορία τῶν βασάνων καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπαθανατισμένη στοὺς τοίχους καὶ τὰ σκαλοπάτια τοῦ φρουρίου, εἶναι τὸ τρομερὸ ἀνατρίχιασμα τοῦ ἐπισκέπτου, τὸ ἔρημο αὐτὸ ξερονήσι, ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Μασσαλίας, εἰς τὴν κορυφήν τοῦ ὁποίου ὑψώνει τὴν τραγικήν του ἐποποιΐαν τὸ «Φρούριον τοῦ "Ιφ», ὅπου ὁ Κόμης Μοντε-

χρῆστος ἔμεινε 14 ἔτη φυλακισμένος διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς γραφῖδος τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ.

* * *

Κάτω, στὴν ἄκρη τῆς μεγάλης λεωφόρου τῆς Κανναμπιέρας, στὸ «Καί» τοῦ παληοῦ λιμανιοῦ τῆς Μασσαλίας, ἄσπρα μικρὰ ὠτοκανό, πρόσχαρα καὶ κομψά, εὑρίσκονται στὴ διάθεση καθενὸς ποὺ θέλει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ «Φρούριον τοῦ Ἴφ».

Μπαίνομε μέσα σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ καὶ ξεκινᾶμε. Τὸ παληὸ — πόρτο τῆς Μασσαλίας εἶνε γεμᾶτο ἀπὸ τὴν μεγαλύτερη ποικιλία χρωμάτων καὶ σχημάτων. Περνᾶμε ἀνάμεσα ἀπὸ γραφικὲς Ἰσπανιόλικες μπαλαντσέλλες καὶ τρεχαντήρια Ἰταλικὰ καὶ ἱστιοφόρα Σουηδικὰ μὲ τὸ ἄσπρο στενόμακρο πανί τους, σὰν οὐρὰ πελώριου θαλασσοπουλιοῦ καὶ μὲ χτυπητοὺς χρωματισμοὺς τῆς κουπαστῆς καὶ τῶν σκαρμῶν τους. Ἕνα δάσος ὁλόκληρο ἀπὸ κοντάρια ποῦ σαλεύουνε στὴ θάλασσα. Ἔπειτα, ξεμακραίνωντας, τ' ἀφίνωμε ὅλα αὐτὰ πίσω, προσπερνᾶμε δυὸ — τρεῖς ψαρόβαρκες — νερόχαρα παιγνιδάκια — καὶ ἔχουμε πειὰ ἐλεύθερο μπροστὰ καὶ γύρω μας ὁλόκληρο τὸ θέαμα τοῦ ὁρίζοντος.

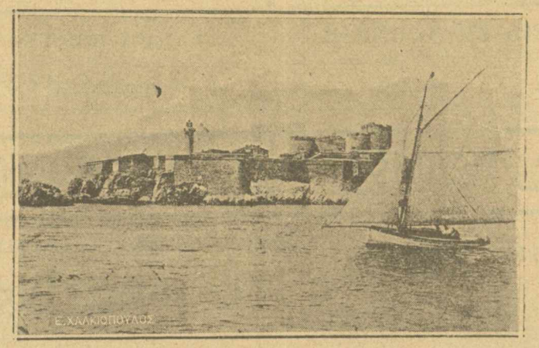

Δεξιὰ μας φαίνονται στὴν παραλία τὰ παλαιὰ γραφικὰ «καρτιέ», οἱ ἀρχαῖες συνοικίες τῆς Μασσαλίας καὶ πρὸς τὸ βάθος τὸ ὀχύρωμα τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου.

Ἀριστερὰ ὁ λόφος τῆς νὸτρ — Ντὰμ — ντὲ — λὰ — Γκὰρντ στὴν κορυφὴ τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη ἐκκλησία τῆς Παναγίας (ὕψος 150 μ.) χρονολογουμένη ἀπὸ τὸ 1214 μὲ τὸ περίφημο καμπαναριό της (ὕψος 45 μ.) καὶ τὴν τεραστία της καμπάνα τῆς ὁποίας ἡ διάμετρος εἶνε 2.40 μ. καὶ ζυγίζει 8,234 κοιλὰ. Τὸ γλωσσίδι της μόνο ζυγίζει 400 κοιλά, κι' ὅταν σημαίνει ὁλόκληρη ἡ Μαρσίλλια καὶ τὸ λιμάνι της γεμίζει ἀπὸ τὸν ἐπιβλητικὸ μετάλλινο ἦχο ποὺ ἁπλώνεται στὸ πέλαγος καὶ τραβάει τὰ εὐλαβικὰ βλέμματα τῶν ναυτικῶν στὸ ἐπίχρυσο ἄγαλμα τῆς Παρθένου, ἔργον τοῦ Laquesue ὕψους 10 μέτρων καὶ βάρους 4 χιλιάδων ὀκάδων, στημένο στὴν κορυφὴ τοῦ καμπαναριοῦ καὶ δεσπόζον ὅλης τῆς πόλεως. Ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος μὲ ὑδραυλικὴ πίεση ἀναρριχᾶται στὸ ὕψος τοῦ λόφου αὐτοῦ φανερώνοντας σὲ μιὰ ἰλιγγιώδη παραζάλη ὅλο τὸ μαγευτικὸ θέαμα τῆς Μασσαλίας.

Ἀφίνοντας τὴν θέα τῆς παραλίας, περνᾶμε κάτω ἀπὸ τὴν ἐναέριο κινητὴ γέφυρα τοῦ λιμένος καὶ ἀνοιγόμαστε ὁλότελα στὴ θάλασσα. Ἀναπνέουμε εὐχάριστα, μ' ὅλα μας τὰ πνεμμόνια, τὸν μυρωμένο ἀπογεμματινὸ μπάτη καὶ στὸ νοῦ μας ξανάρχεται πάλι ἡ τραγικὴ ἱστορία τοῦ «Φρουρίου τοῦ Ἴφ» ποῦ μετ' ὀλίγα λεπτὰ θὰ ἐπισκεφθοῦμε.

Ἀλλὰ ὁ γλυκὸς μπάτης δὲν μᾶς χαρίζει γιὰ πολλὲς στιγμὲς τὰ θέλγητρά του. Ἕνα ἄγριο κῦμα ἔρχεται, δεύτερο ἔπειτα, τρίτο δυνατώτερο καὶ τὸ μικρό μας ὠτοκανό, ἀστεῖο πειὰ παιγνιδάκι, παραπαίει σὰν μεθυσμένο μέσα στὴν ἀγριεμμένη θάλασσα. Δὲν βλέπουμε ἄλλο καὶ δὲν ἀκοῦμε ἄλλο ἀπὸ τὰ κύματα ποὺ μουγκρίζουνε. Δυὸ Γαλλίδες ποὺ συνταξειδεύουν μαζύ μας βάζουν τὰ ξεφωνητὰ σὲ κάθε τίναγμα καὶ παρακαλοῦν τὴν Παναγία τοῦ λόφου νὰ τὶς φυλάξῃ. Στὴν ἀρχὴ πέρνουμε τὴν περιπέτεια στ' ἀστεῖα καὶ γελᾶμε μὲ τὸν φόβο τῶν κυριῶν. Ἀλλὰ ὅσο πᾶμε τὸ πρᾶγμα γίνεται χειρότερο, τὸ μοτὲρ τοῦ ὠτοκανὸ μόλις ἀκούεται καὶ ἡ ξηρὰ εἶναι πολὺ μακρυά μας. Μετανοοῦμε χίλιες φορὲς ποὺ ἐπεχειρίσαμε αὐτὸ τὸ ταξεῖδι. Ὁ πιλότος ἐξ ἄλλου δὲν φαίνεται ὀλιγώτερον ἀνήσυχος. Εὐτυχῶς φθάνουμε μπροστὰ ἀπ' τὸ φάρο τοῦ Κανουμπιέ, ποὺ δείχνει τὴν ὕπαρξη ἑνὸς ὑφάλου, καὶ προστατευόμεθα στὴν ἀπανεμιά του. Τὸ κῦμα ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς καλμάρει καί τὸ ξερονῆσι τοῦ Ἴφ μὲ τὸ τραγικό του φρούριο, διαγράφεται πειὰ μπροστὰ στὰ μάτια μας μὲ ὅλη τὴν στυγνή του ἐπιβλητικότητα.

* * *

Ὕστερα ἀπὸ 20 λεπτῶν τῆς ὥρας Ὀδυσσειακὸ ταξεῖδι, τὸ ὠτοκανό μας πλευρίζει στὸ νησάκι, ποὺ δὲν εἶνε ἄλλο ἀπὸ ἕνας τεράστιος βράχος, καὶ ἀποβιβαζόμεθα στὴν πλατωσιὰ τῆς στενόμακρης πέτρινης σκάλας ποὺ ὁδηγεῖ στὴν πύλη τοῦ φρουρίου.

Τετράγωνο μὲ τέσσερες πυργίσκους στὶς γωνίες του ὑψώνεται μπροστά μας τὸ φρικτὸ φρούριο. Ἀπ' ἔξω, εἶνε τὰ ἐρείπια τοῦ στρατῶνος ὅπου ἔμεινε ἡ φρουρὰ τοῦ δεσμωτηρίου μὲ τὰ ἐμβλήματα τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου τοῦ Α'.

Περνοῦμε ἕνα ὀγκώδη πέτρινο πυλῶνα, φραγμένο μὲ διπλὲς σιδερένιες πόρτες καὶ μπαίνουμε στὴν αὐλὴ τοῦ φρουρίου. Γύρω — γύρω στὴν αὐλὴ χαίνουν μαῦρες οἱ τρύπες τῶν ἱστορικῶν κελιῶν. Στὶς σκάλες ποὺ ὁδηγοῦν στὰ κελιὰ τοῦ πρώτου πατώματος ἀντηχοῦν βαρειὰ μεσ' στὴν πένθιμη σιωπὴ τῶν αἰώνων, τὰ βήματα τῶν ἐπισκεπτῶν.

Τὸ φρούριον τοῦ Ἴφ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1524. Εἰς τὰς 20 Δεκεμβρίου 1524 ὁ Φραγκίσκος Α'. ἔβαλε ἰδιοχείρως τὸν πρῶτον θεμέλινον λίθον κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται θαμμένα μέχρι σήμερον, μία φιάλη γεμάτη λάδι, μιὰ μποτίλια κρασὶ καὶ ἕνα σιδερένιο κουτὶ γεμάτο

στάρι. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγκαθιδρύετο μία ἀπὸ τὰς φοβερωτέρας φυλακὰς τοῦ κόσμου, ἴση εἰς φρίκην μὲ τὴν Βαστίλλην.

Ἀρχίζομεν τὴν ἐπίσκεψιν ἀπὸ τὸ ἰσόγειον. Πέντε κελλιὰ ὑπάρχουν τριγύρω στὴν αὐλή. Ἀρκεῖ νὰ δῇ κανεὶς μόνον τὸ πάχος τοῦ τοίχου των καὶ τὸ σκότος ποὺ βασιλεύει γιὰ νὰ πάρῃ μιὰ μικρὴ ἰδέα τῆς βασανισμένης ζωῆς ποὺ ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις ἐπέρασαν ἐκεῖ μέσα.

Σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ πέντε κελλιά, στὸ τρίτο κατὰ σειρὰν ἐπέρασε δεκατέσσαρα χρόνια φυλακισμένος ὁ Ἐδμόνδος Νταντές, ὁ περίφημος δηλαδὴ κόμης Μοντε — Χρῆστος. Σκυφτὸς μπαίνω μέσ' στὴν τρύπα τοῦ κελλιοῦ καὶ ἀνάβωντας σπίρτα ψηλαφῶ τοὺς τοίχους ποὺ ἀπετέλεσαν τὸ μόνον περιβάλλον τοῦ μάρτυρος ἐκείνου. Τὸ ἔδαφος ἀνώμαλον, σκότος ἀπόλυτον καὶ μόνον σὲ μιὰ ἄκρη ἕνας φεγγίτης μὲ τριπλᾶ κιγκλιδώματα, τὸν ὁποῖον ἡ παχύτης τοῦ τοίχου τὸν κάμνει νὰ φαίνεται σὰν σωλήν. Εἰς τὴν παρυφὴν τοῦ φεγγίτου αὐτοῦ ὅπου γλυστράει μιὰ ἀκτὶς φωτὸς κι' ἀπὸ ὅπου ἀκούεται ὁ παφλασμὸς τῆς θαλάσσης, διακρίνονται στὸν τοῖχο χαραγμένα διάφορα σχήματα καὶ γράμματα, σβυσμένα καὶ ἀκατάληπτα δυστυχῶς ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, τὰ ὁποῖα ἐχάραξε ὁ Μόντε — Χρῆστος εἰς τὶς ἀτελείωτες ὧρες τῆς εἰρκτῆς του. Στὸ βάθος τοῦ κελλιοῦ εἶνε ἡ τρύπα τὴν ὁποίαν ἄνοιξε ὁ Μόντε — Χρῆστος γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν ἀββᾶν Φαρία, ποὺ ἦταν φυλακισμένος στὸ διπλανὸ κελλὶ ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη. Ὅσοι ἐδιάβασαν τὸ μυθιστόρημα τοῦ Δουμᾶ ποὺ ἀπηθανάτισε τὴν ἱστορίαν τοῦ «Μόντε — Χρήστου», δοκιμάζουν τὴν ποιὸ δυνατὴ συγκίνηση μέσα στὸ θλιβερὸ αὐτὸ κελλί.

Μετὰ τὸ κελλὶ τοῦ Μόντε — Χρήστου καὶ τοῦ ἀββᾶ Φαρία, εἶνε τὸ κελλὶ τοῦ Ζὰν Πῶλ, ναύτου Μασσαλιώτου ποὺ ἐνεκλείσθη ἐκεῖ ἐπειδὴ ἐκτύπησε τὸν πλοίαρχό του. Ὁ τραγικὸς ναύτης ἐπέρασε 31 ἔτη κλεισμένος ἐδῶ μέσα καὶ τὸ πρωῒ τῆς 8 Φεβρουαρίου 1779, ὁ φύλαξ τὸν ηὗρε νεκρόν. Στὸ τέταρτο κελλί, ἔμεινε ὁ Bernardot, πλούσιος ἔμπορος ἀπὸ τὴ Μασσαλία, συλληφθεὶς διότι ἐξεφράσθη ἐναντίον τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ. Ὑπὸ τὴν αὐστηροτέραν ἐπιτήρησιν ἐγκλεισθεὶς ἐκεῖ μέσα ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ πεῖναν. Ἔνδεκα ἡμέρας δὲν ἐδέχθη νὰ φάγῃ τίποτε καὶ ἔγραφε τὰ βασανά του μὲ κάρβουνο στοὺς τοίχους τοῦ κελλιοῦ του. Τὴν δωδεκάτην ἡμέραν ἔπεσε ἀναίσθητος ἀπὸ ἐξάντλησιν εἰς τὸ δάπεδον τοῦκελλιοῦ καὶ τὴν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν ἀπέθανε, τραγικὸς πρόδρομος τοῦ δημάρχου τοῦ Κόρκ.

Τὸ πέμπτο κελλὶ τοῦ ἰσογείου μένει κλειστὸ καὶ κανεὶς δὲν τὸ ἐπισκέπτεται. Μετὰ τὰς ταραχὰς τῆς 4 Ἀπριλίου 1871, ἐστρίμωξαν ἐκεῖ μέσα 116 πολιτικοὺς καταδίκους, ἐσφράγισαν ἑρμητικῶς τὴν μικρὰν εἴσοδον καὶ ἔκτοτε τὸ κελλὶ δὲν ἀνοίχθη. Ἀπὸ τοὺς 116 ἐκείνους ἀτυχεῖς ποὺ ἀπέθανον τὸν φρικτότερον θάνατον τῆς πείνης, στιβαγμένοι ὁ ἕνας ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἄνθρωποι καὶ πτώματα, τρεφόμενοι ἴσως μὲ τὰς σάρκας τῶν ἀποθνησκώντων ἐξ αὐτῶν, σήμερον δὲν θὰ ὑπάρχουν παρὰ μόνον μερικὰ ὀστὰ ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ κλεισμένου κελλιοῦ.

* * *

Μετὰ τὸ ἰσόγειον περνοῦμε, ἀναβαίνωντας ἀπὸ μιὰ πέτρινη σκάλα, εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα. Ἐννέα παρόμοια κελλιὰ εὑρίσκονται ἐδῶ. Εἴκοσι ἄνθρωποι ἐπέρασαν ὅλην τὴν ζωήν τους ἐδῶ μέσα καὶ πάμπολλοι ἄλλοι ἐδοκίμασαν τὰ φρικτότερα βασανιστήρια, ἀποθανόντες διὰ βιαίου θανάτου.

Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ πρώτου πατώματος δὲν θὰ ἀναφέρω παρὰ μόνον δύο — τρία, ἀπὸ τὰ κυριώτερα πρόσωπα ποῦ ἐφυλακίσθησαν.

Τὸ εὐρυχωρώτερον ἀπ' ὅλα τὰ κελλιὰ τοῦ πρώτου πατώματος, εἶνε τὸ τρίτον. Ἐδῶ μίαν ἡμέραν ἔφθασε συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν διοικητὴν τῆς Βαστίλλης, ἕνας ἄνθρωπος κλεισμένος μέσα εἰς ἕνα σιδηροῦν θώρακα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔφερε πέδιλα μεταξωτὰ καὶ τὸ προσωπόν του ἦτο κλεισμένον μέσα εἰς σιδηροῦν δοχεῖον τὸ ὁποῖον ἔφερε μόνον ἕνα κιγκλίδωμα εἰς τὸ μέρος τοῦ στόματος. Ὁ διοικητὴς τῆς Βαστίλλης τὸν ἐνέκλεισεν ἰδιοχείρως εἰς τὸ κελλίον καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν εἶδε τὸ προσωπόν του. Οἱ φύλακες ὅμως ἐξηκρίβωσαν ὅτι ἦτο ὁ δίδυμος ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου XIV ὁ ὁποῖος κατεδικάσθη νὰ φέρῃ ἰσοβίως τὸ σιδηροῦν προσωπεῖον διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος. Τὸ κελλὶ αὐτὸ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν σιδερένια μάσκα» καὶ ἀποτελεῖ μέχρι σήμερον τὸ μέγα αἴνιγμα τῆς ἱστορίας.

Τὸ κελλὶ αὐτὸ συγκοινωνεῖ μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 ὅπου ἔμεινε φυλακισμένος ὁ Λουδοβίκος — Φίλιππος τῆς Ὀρλεάνης, πατὴρ τοῦ Λουδοβίκου — Φιλίππου Α'. θανατωθεὶς ἐν Παρισίοις τὴν 6 Νοεμβρίου 1793.

Εἰς τὸ πέμπτον κελλὶ ἐπέρασε φυλακισμένος ὁ Μιραμπῶ. Εἰς αὐτὴν μάλιστα τὴν φυλακὴν συνέγραψε καὶ τὸ «Δοκίμιον περὶ τοῦ δεσποτισμοῦ».

Εἰς τὸ πάτωμα αὐτὸ καὶ εἰς τὸ 7ον κελλὶ εὑρίσκεται μία μικρὰ αἴθουσα ὅπου ἐσυνεδρίασε τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον ἐπὶ δεκαεννέα συνεχῶς ἑσπέρας, καταδικάσαν 197 πρόσωπα εἰς θάνατον.

Τὸ ἔνατον κελλὶ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Καταδικασμένοι εἰς θάνατον». Ὡρισμένως δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἄλλος χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον νὰ διεδραματίσθησαν τόσαι ἀγωνιώδεις στιγμαί, ὅσαι εἰς τὸ κελλὶ αὐτό. Εἶνε στενὸ καὶ σκοτεινὸ καθὼς τ' ἄλλα κι' ὅταν μπαίνει κανεὶς μέσα νομίζει πῶς ἀκούει ἕνα τρομερὸν ἐπιθανάτιον ρόγχον, νομίζει πῶς ἕνα τραγικὸ φάντασμα θὰ ἐμφανισθῇ μέσα στὸ σκοτάδι. Τόσο ἡ θέα του εἶνε ὑποβλητικὴ εἰς τὴν φαντασίαν. Ἕνα σωρὸ μελλοθάνατοι ἐπέρασαν τὴν τελευταίαν τους νύκτα ἐδῶ μέσα. Εἰς τὸ κελλὶ αὐτὸ ἐνεκλείσθη καὶ ὁ πρῶτος κατάδικος τοῦ φρουρίου τοῦ Ἴφ, ὁ Ἀλβέρτος ντὲ Κάμπο, εἶδος θαυματοποιοῦ προλέγοντος τὸν θάνατον. Ὁ Ντελ — Κάμπο ἐκάη ζωντανὸς εἰς τὰς 23 Δεκεμβρίου 1588.

Μεταξὺ τῶν κελλιῶν τοῦ πρώτου πατώματος ὑπάρχει καὶ ὁ «διάδρομος τῶν λησμονημένων». Εἶνε διάδρομος κατ' εὐφημισμόν. Ἕνα στενόμακρον ἄνοιγμα ποὺ δὲν χωρεῖ ἄνθρωπος νὰ περάσῃ μὴ δεχόμενος ἀέρα καὶ φῶς ἀπὸ

πουθενά. Ὅποιος ἐκλείετο ἐδῶ μέσα, ἐλησμονεῖτο ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως.

Ἀπὸ ἔνα ἄλλο διάδρομο περνᾷ κανεὶς στὸν πυργίσκο τοῦ Ἁγ. Χριστοφόρου. Ἐδῶ εὑρίσκεται τὸ ἐξομολογητήριον καὶ τὸ νεκροταφεῖον, δηλαδὴ ἕνα κελλὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μία καταπακτὴ ἡ ὁποία τρυπῶντας τὸν βράχο τοῦ φρουρίου φθάνει εἰς τὴν θάλασσαν. Μία σκάλα ὁδηγεῖ εἰς τὴν ταράτσαν. Ἀνεβαίνω καὶ πέρνω μιὰ βαθειὰ ἀνάσσα, λὲς κι' ὅλη ἡ φρίκη τῶν ὅσων εἶδα ἤταν βαρειὰ θρονιασμένη στὰ στήθη μου. Γύρω ἡ θάλασσα καὶ πέρα στὸν ὁρίζοντα τὸ γραφικὸ θέαμα τῆς Μασσαλίας μὲ ξεκουράζουν μαλακὰ ἀπὸ τὴν ἀπαισία ἀνάμνηση τῶν κελλιῶν τοῦ Φρουρίου.

*
* *

Ὁ Ἥλιος ἀρχίζει νὰ γέρνῃ πρὸς τὸ βασίλεμμά του. Κατεβαίνουμε ἀπὸ τὴν ταράτσα. Στὴν ἔξοδο τοῦ φρουρίου ἕνας φύλαξ μᾶς ρωτᾷ ἂν θέλουμε νὰ γράψουμε τὰς ἐντυπώσεις μας. Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον. Μᾶς παρουσιάζει ἕνα βιβλίον ὅπου ἄπειροι ἐπισκέπται ἔγραψαν καθένας τὴν ἐντύπωσίν του. Λυποῦμαι ποῦ δὲν ἔχω τὸν καιρὸ νὰ περιεργασθῶ ὅλο αὐτὸ τὸ βιβλίον ποὺ ἀποτελεῖ τὴν γνησιωτέραν ἐμπρεσσιονιστικὴν φιλολογίαν. Τὸ ὠτοκανό μας ἀποκάτω σφυρίζει, θὰ φύγῃ. Καὶ δὲν ἔχω καμμιὰ ὄρεξη βέβαια νὰ μείνω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Φρουρίου τοῦ Ἴφ. Ἐν τούτοις προφθαίνω καὶ διαβάζω μερικὰ ἀποσπάσματα:

«Δύο νεόνυμφοι ποῦ δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ περάσουν τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος ἐπάνω στὸ νησὶ τοῦ Ἴφ» γράφει ἕνα ζευγάρι.

Κι' ἕνας ἄλλος παρακάτω: «Ἡ πίστις σώζει: Εἶδα τὴν σκιὰ τοῦ Μόντε-Χρῆστο»

Κι' ἄλλος ἀκόμη: «Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος διότι ὅλα ὅσα εἶδα ἀνήκουν εἰς τὸ παρελθόν. Ὁ αἰὼν τῆς φρίκης παρῆλθε. Σὲ λίγα λεπτὰ θὰ πέρνω ἤσυχος τὸ παγωτό μου στὸ καφὲ ντε-Νοάϊγ. Δόξα σοι ὁ Θεός, εἶμαι εὐτυχισμένος!». Ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἀσφαλῶς θὰ εἶχε πολὺ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ φρουρίου καὶ θὰ τοῦ ἐφαίνετο πῶς ἐξυπνοῦσε ἀπὸ κανένα ἐφιάλτην.

Ἕνα βλέμμα ἀκόμα: Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπέρθυρον εἶνε χαραγμένη ἡ φρᾶσις «Ἄσυλον τοῦ Κυριάρχου Λαοῦ» μὲ μεγάλα κεφαλαῖα γράμματα. Πολιτικοὶ κατάδικοι ποὺ τοὺς ἔκλεισαν μίαν νύκτα στὴν αὐλή, τὴν ἐχάραξαν εἰρωνικῶς. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐθανατώθησαν. Ἀλλὰ ἡ πικρή τους εἰρωνεία μένει ἀκόμα χαραγμένη ἐκεῖ.

Ἀριστερὰ τῆς ἐξόδου μία πέτρα ἀνάγλυφος παριστάνει μία γυναῖκα ποὺ καταθέτει ἕνα στέφανον εἰς ἕνα βωμόν, μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφήν: «Ψυχαὶ τῶν γεννάδων μαρτύρων τῆς Δημοκρατίας, ἀναπαυθῆτε ἐν εἰρήνῃ... 22—23 Ἰουνίου 1848». Εἶναι μιὰ ἀνάμνησις τῶν πολιτικῶν καταδίκων τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς...

Τὸ βαποράκι σφυρίζει γιὰ τρίτη φορά. Κατεβαίνομε βιαστικὰ τὰ σκαλοπάτια τοῦ βράχου καὶ σὲ λίγο ἀνοιγόμαστε καὶ πάλι γιὰ τὴ Μασσαλία.

Πίσω μας τὸ νησάκι μὲ τὸ τραγικὸ φρούριο τοῦ Ἴφ, τυλίγεται ὁλοένα στὸ βραδυνὸ πέπλο τοῦ οὐρανοῦ. Κι' ὁ παφλασμὸς τῆς θαλάσσης ξεψυχάει στὰ κρασπεδά του σὰν τὸ παράπονο τῶν τραγικῶν του καταδίκων...

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Ο ΜΥΘΟΣ
ΤΟΥ ΤΕΤΤΙΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΥΡΜΗΚΟΣ

ΟΛΙΓΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΕΡΓΟΝ ΖΩΗΝ ΤΩΝ ΕΝΤΟΜΩΝ

Ὅταν ἱστάμενος ἐμπρὸς στὴ βιβλιοθήκη μου ἐφυλλομετροῦσα τὸ βιβλίον τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου, ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν λεύκην τῆς γειτονιᾶς ἐξηκολούθει ἀκόμη ὁ τέττιξ νὰ τονίζῃ τὸ μονότονον τραγούδι του.

Καὶ ὁ μυθοπλάστης ἀπὸ τὴν Φρυγίαν ἔλεγε· «Χειμῶνος ὥρα, τῶν σίτων βραχέντων, οἱ μύρμηκες ἔψυχον. Τέττιξ δὲ λιμώττων ᾔτει αὐτοὺς τροφήν. Οἱ δὲ μύρμηκες εἶπον αὐτῷ· διὰ τί τὸ θέρος οὐ συνῆγες τροφήν; Ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ ἐσχόλαζον, ἀλλ' ᾖδον μουσικῶς. Οἱ δὲ γελάσαντες εἶπον· ἀλλ' εἰ θέρους ὥραις ᾖδες, χειμῶνος ὀρχοῦ».

Αὐτὸς εἶναι ὁ περιώνυμος, αἰσώπειος μῦθος, ποὺ ποικιλοτρόπως ἔπλασαν καὶ διετύπωσαν πολλοὶ νεώτεροι καὶ σύγχρονοι, δικοί μας ἢ ξένοι, στιχουργοί, καὶ ποὺ πολλὰ διδακτικὰ βιβλία τὸν παρεθέτουν πρὸς μίμησιν ὡς φαεινὸν παράδειγμα φιλεργίας τοῦ μύρμηκος.

Ἐλᾶτε νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον ὁ μῦθος αὐτός, ὅσον καὶ ἂν εἶνε μῦθος, ἔχει βάσιν ὀρθὴν ἀτὸ ἀπόψεως, ὄχι μόνον φυσικοϊστορικῆς, ἀλλὰ καὶ παιδαγωγικῆς.

*
* *

Ἡ ζωολογία, ὡς γνωστόν, κατατάσσει τοὺς μύρμηκας καὶ τοὺς τέττιγας εἰς τὴν μεγάλην συνομοταξίαν τῶν Ἀρθρωτῶν καὶ εἰς τὴν Ὁμοταξίαν τῶν Ἐντόμων. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν Ὑμενοπτέρων ἐντόμων, οἱ δὲ δεύτεροι εἰς τὴν τάξιν τῶν Ἡμιπτέρων.

Ὁ βίος τῶν ἐντόμων γενικῶς εἶναι πολὺ περίεργος καὶ ἀξιοθαύμαστος. Τόμοι ὁλόκληροι ἐγράφησαν ἀπὸ διαπρεπεῖς φυσιοδίφας, ποὺ ἀφιέρωσαν ὁλόκληρον βίον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μικρῶν αὐτῶν ζῴων, ὅπως τῶν μελισσῶν, τῶν μυρμήκων, τῶν μεταξοσκωλήκων, τῶν κωνώπων, τῶν μυιῶν κλπ. Ἐμεῖς, μὲ τὴν δυνατὴν συντομίαν, θὰ πάρωμεν τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν δύο ἐντόμων, ποὺ ἐνδιαφέρουν τὸ θέμα μας.

*
* *

Καὶ πρῶτον ἄς ποῦμε μερικὰ περὶ τῶν μυρμήκων. Οἱ μύρμηκες ζοῦν κατὰ κοινωνίας καὶ τὴν μυρμηκιάν των κατασκευάζουν ἐντὸς τῆς γῆς ἢ εἰς τὰς ῥωγμὰς τῶν τοίχων καὶ τῶν δένδρων. Ὁ μόνος νόμος αὐτῶν εἶναι τὸ κοινὸν συμφέρον. Μέσα εἰς κάθε μυρμηκιάν, ποὺ εἶναι σύστημα περίπλοκον διόδων καὶ θαλάμων, διακρίνομεν τὴν ***μητέρα***, μὲ ἀνεπτυγμένας ὠοθήκας, ποὺ μόνη αὐτὴ τίκτει μεταξὺ τῶν ἄλλων θηλειῶν, τὰς ***ἐργάτιδας***, ποὺ εἶναι ἀνίκανοι διὰ γονιμοποίησιν καὶ ποὺ φροντίζουν διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν καὶ περιθάλπουν ἐπιμελέστατα τὰ ᾠάρια τῆς μητρός, καὶ τοὺς ***ἄρρενας***, ποὺ ζοῦν ὀλίγον μόνον καὶ πεθαίνουν εὐθὺς μετὰ τὸν γάμον των. Ὅταν ἀποθάνῃ καὶ ἡ μητέρα, οἱ μύρμηκες δημοκρατοῦν. Οἱ ἄρρενες καὶ οἱ θήλεις μύρμηκες εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν φέρουν πτερά, αἱ ἐργάτιδες ὅμως εἶναι ἄπτεροι.

Δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ μύρμηκες κάμνουν προμηθείας διὰ τὴν χειμερινὴν ἐποχήν, διότι τὸν χεμῶνα παθαίνουν νάρκην καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχουν ἀνάγκην τροφῆς.

Ὑπάρχουν πολλὰ εἴδη μυρμήκων. Οἱ ***γεωργοὶ*** μύρμηκες μεταφέρουν εἰς τὴν φωλεὰν κόκκους ἢ σπέρματα, τὰ ὁποῖα, ὅταν τύχῃ νὰ βραχοῦν, τὰ βγάζουν πάλιν ἀπὸ τὴν φωλεὰν καὶ τὰ ἐκθέτουν εἰς τὸν ἥλιον, εἰς μέρος ἐκ τῶν προτέρων καλλιεργημένον, διὰ νὰ στεγνώσουν· διότι ἄλλως τὰ σπέρματα μὲ τὴν ὑγρασίαν θὰ βλαστήσουν καὶ τὸ σάκχαρον, ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸ ἄμυλον, βαθμηδὸν θὰ χαθῇ, πρὸς ζημίαν τῶν καταναλωτῶν του. Βλέπομεν λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ μύρμηκες ἐγνώριζαν πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὴν χημείαν.

Οἱ ***κτηνοτρόφοι*** μύρμηκες ἔχουν περιεργοτάτας σχέσεις μὲ πολλὰ ἔντομα καὶ ἰδίως μὲ τοὺς κόκκους καὶ τοὺς φυτοφθείρας, τῶν ὁποίων τὰ ᾠὰ παραλαμβάνουν ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν μυρμηκιάν, ὅπου ἐκκολάπτονται καὶ τελειοποιοῦνται εἰς ἔντομα. Τὰ ζωύφια αὐτὰ οἱ κτηνοτρόφοι τὰ κρατοῦν αἰχμάλωτα, ἀλλὰ παντοειδῶς τὰ περιποιοῦνται καὶ τὰ τρέφουν μὲ σακχαρώδεις οὐσίας, διὰ ν' ἀπολαμβάνουν ἀπ' αὐτὰ κάποιο γλυκὺ ἔκκριμα, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἀπολαμβάνει τὸ γάλα ἀπὸ τὰς ἀγελάδας. Οἱ κτηνοτρόφοι δηλαδὴ πλησιάζουν τὰ ἔντομα αὐτὰ καὶ τὰ θωπεύουν μὲ τὰς κεραίας καὶ τοὺς προσθίους πόδας των, μέχρις ὅτου ἐκεῖνα ἀφίσουν νὰ ἐκρεύσῃ ἐκ τῶν τρημάτων τῆς κοιλίας των ἡ γλυκεῖα σταγὼν τοῦ φυτικοῦ ὀποῦ.

Οἱ ***μελιτοφάγοι*** μύρμηκες ἐπιτίθενται ἐναντίον τῶν κυψελῶν καὶ τὰς καταστρέφουν. Οἱ τοιοῦτοι ἀγαποῦν ἐξαιρετικὰ τὸ σάκχαρον, τὸ ὁποῖον, φαίνεται, ὀσφραίνονται καὶ ἐξ ἀποστάσεως 100 μέτρων. Εἰς τὰς Δ. Ἰνδίας παρόμοιοι μύρμηκες εἶναι καταστρεπτικώτατοι εἰς τὰς φυτείας τοῦ σακχαροκαλάμου.

Τέλος, οἱ ***πολεμισταί***, ποὺ ἔχουν μεγάλην κεφαλὴν καὶ μεγάλας σιαγόνας, εἶναι πολὺ ἰσχυροὶ καὶ ἐκστρατεύουν ἐναντίον ξένων φωλεῶν, διὰ ν' ἁρπάζουν ᾠὰ ἢ τελείους μύρμηκας αἰχμαλώτους, ποὺ τοὺς χρησιμοποιοῦν ὡς εἴλωτας. Θαυμασία εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐκστρατειῶν τούτων, μὲ ἀρχηγούς, προσκόπους, πλαγιοφυλακὰς κλπ. Εἰς δὲ τὰς Ἰνδίας, ὅπου πρὸ παντὸς πλανῶνται πολυάριθμα παρόμοια στίφη, ἐπιτίθενται ταῦτα καὶ κατατρώγουν ὁλοκλήρους ὄφεις, ποὺ θὰ συναντοῦσαν· ἁλίμονον δὲ εἰς τὰς καλύβας ἐκείνας τῶν χωρικῶν, ὅπου ἤθελον ἐνσκήψει οἱ πολεμισταί· οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλείπουν τὰς στέγας των καὶ φεύγουν προτροπάδην ὡς καταδιωκόμενοι ἀπὸ θεομηνίαν.

Εἰς κάθε μυρμηκιὰν ζοῦν περὶ τοὺς 400 ἢ 500 μύρμηκες, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὅλοι μεταξύ των γνωστοί, εἴτε διότι τὸ σῶμά των ἀναδίδει κάποιαν ἰδιαιτέραν ὀσμὴν εἴτε διότι ἔχουν μερικὰ συνθήματα, τὰ ὁποῖα ἀνταλλάσσουν κατὰ τὰς συναντήσεις των διὰ τῶν κεραιῶν των. Μύρμηξ, ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε νὰ εἰσχωρήσῃ μέσα εἰς ξένην φωλεάν, ἐκομίσθη μετ' ὀλίγον ἔξω εἰς τεμάχια.

Ἡ γονιμοποίησις τῶν μυρμήκων γίνεται κατὰ τοὺς θερμοτάτους μῆνας. Ὅταν ἡ θήλεια, γονιμοποιηθεῖσα, καταπέσῃ πλησίον κάποιας φωλεᾶς, περικυκλώνεται ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας ταύτης, αἱ ὁποῖαι τῆς ἀφαιροῦν τὰ πτερὰ καὶ τὴν φέρουν ἐντὸς τῆς φωλεᾶς. Ὅσαι δὲ ἤθελον καταπέσει ἀλλοῦ, ἀποβάλλουν μόναι των τὰ πτερά των καὶ καταρτίζουν νέαν φωλεάν. Ἀπὸ τὰ ᾠὰ προέρχονται ἄπτεροι κάμπαι, αἱ ὁποῖαι ἀργότερον μεταμορφώνονται εἰς χρυσαλλίδας καὶ αὐταὶ πάλιν εἰς τέλεια ἔντομα.

Οἱ μύρμηκες ἔχουν τέλειον καταμερισμὸν ἐργασίας. Ἡ δύναμίς των εἶναι τεραστία· ἕνας μύρμηξ δύναται νὰ σηκώσῃ βάρος πενταπλάσιον τοῦ βάρους τοῦ σώματός του. Ἡ δὲ ταχύτης, μὲ τὴν ὁποίαν ὀρύσσουν τὰς στοάς των, εἶναι καταπληκτική. Ὑπελογίσθη, ὅτι, ἐὰν ἄνθρωπος εἶχεν ἀνάλογον δύναμιν, θὰ κατώρθωνεν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν νὰ ὀρύξῃ στοὰν ἑνὸς χιλιομέτρου.

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1881, ὁ ἄγγλος φυσιοδίφης John Lubbock ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Λιναϊκὴν Ἑταιρείαν τοῦ Λονδίνου τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς σειρᾶς πειραμάτων του, ποὺ σκοπὸς των ἦτο ἡ ἔρευνα, ἄν οἱ μύρμηκες κατέχουν τὴν δύναμιν νὰ διακρίνουν τα χρώματα. Καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι, ὁσάκις ἐξετίθετο εἰς τὸ φῶς τὸ μεγαλύτερον μερος μιᾶς φωλεᾶς, ἐνῷ τὸ ἄλλο ἔμενεν εἰς τὸ σκότος, τα ᾠὰ μετεφέροντο εἰς τὸ σκοτεινὸν μέρος. Ἐκθέτων ἔπειτα τὴν φωλεὰν εἰς τὰς φωτεινὰς ἀκτῖνας διὰ μέσου χρωματιστῶν ὑέλων, παρετήρησεν ὅτι τὰ ἔντομα ἀπέσυραν τας κάμπας των ἀπὸ τὸ βαθεως ἰόχρουν φῶς καὶ τὰς μετέφεραν εἰς τὸ ὠχροκίτρινον. Τὸ κίτρινον χρῶμα, πολὺ διαφανὲς διὰ τοὺς ὀφθαλμούς μας, ἦτο ὀλιγώτερον δια τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν μυρμήκων. Αἱ ὑπεριώδεις ἀκτῖνες, αἱ ὁποῖαι δι' ἡμᾶς εἶναι ἀόρατοι, διὰ τοὺς μύρμηκας εὑρέθη ὅτι σχηματίζουν χωριστὸν καὶ διακεκριμένον χρῶμα. Ὁ Lubbock ἠμπόρεσε νὰ διακρίνῃ ἀκόμη ὅτι οἱ μύρμηκες ζοῦν πλέον τῶν 7 ἐτῶν πλήρεις ὑγείας.

Περιεργοτάτη τέλος εἶναι ἡ εἴδησις, ὅτι ὁ ἀμερικανὸς ἐντομολόγος Τόλχουρστ κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ, ὅτι οἱ μύρμηκες πράγματι ὁμιλοῦν μεταξύ των. Μάλιστα μ' ἕν εἰδικὸν μηχάνημα συνέλαβε καὶ κατέταξε καὶ μερικοὺς ἤχους, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνουν οἱ μύρμηκες εἰς ὡρισμένας περιστάσεις. Ὁ Τόλχουρστ, ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ μύρμηκες καλλιεργοῦν καὶ τὴν μουσικήν, ἐλπίζει ὅτι γρήγορα θὰ μάθῃ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐντόμων τούτων.

*
* *

Καὶ αὐτὰ μὲν διὰ τοὺς μύρμηκας. Ὑπολείπεται τώρα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα καὶ διὰ τὸν τέττιγα, τὸν λαλίστατον αὐτὸν θερινὸν ψάλτην, τὸν ὁποῖον ἐγκωμιάζει ὁ Ἀνακρέων καὶ ἀναφέρει ὁ λαὸς εἰς τὸ δίστιχον:

Μὴ σὲ γελάσει βάθρακας μηδὲ χελιδονάκι
Ἂν δὲν λαλήσει τζίτζικας, δὲν εἶν' καλοκαιράκι.

Ὁ τέττιξ ἔχει πλατεῖαν κεφαλὴν μὲ δύο μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ τρία ἐποφθαλμίδια εἰς τὴν κορυφήν, ὡς καὶ μικρὰς κεραίας. Ἡ κοιλία του εἶναι ἐξωγκωμένη. Αἱ πτέρυγές του εἶναι 4, διαφανεῖς, ἄλλοτε ἔγχρωμοι ἢ μὲ μαῦρα στίγματα. Ὁ ἄρρην μετὰ τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν ποδῶν καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης ζώνης τῆς κοιλίας φέρει δύο κοιλότητας, ἐπὶ τούτων δὲ ὑπάρχει διατεταμένον δέρμα, τὸ ὁποῖον δονούμενον δι' εἰδικῶν μυῶν, παράγει τὸ γνωστὸν τερέτισμα.

Ὁ θῆλυς τίκτει 500—600 ᾠά, τὰ ὁποῖα κρύπτει εἰς τοὺς μικροὺς κλάδους μερικῶν δένδρων, ὅπου αὐτὰ θερ-

μαινόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐκκολάπτονται καὶ παράγουν προνύμφας ἰσομεγέθεις μὲ ψύλλους καὶ ὁμοίας μὲ σκώληκας. Αἱ προνύμφαι ἀφίνουν τοὺς κλάδους καὶ εἰσδύουν εἰς τὴν γῆν, εἰς βάθος μέχρις 1 μέτρου, ὅπου ζοῦν ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην ἐπὶ ὁλόκληρον τετραετίαν ἐκτεθειμέναι εἰς πλείστους κινδύνους καὶ τρέφονται δι' ἐκμυζήσεως ἀπὸ τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν. Ἐν Ἀμερικῇ μάλιστα ἡ προνύμφη κάποιου τέττιγος καταστρεπτικοῦ εἰς τὰς φυτείας, ζῇ μέσα εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σειρὰν 17 ἐτῶν.

Ἔπειτα ἀπὸ τὴν πολύπλαγκτον καὶ ἀνήλιον αὐτὴν ζωήν, ὁ τέττιξ, ἀτελὴς ἀκόμη, ἐξέρχεται εἰς τὸ φῶς καὶ ἀναρριχᾶται εἰς δένδρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετ' ὀλίγον ἀπεκδύεται τὸ παλαιὸν ἔνδυμα καὶ μεταμορφώνεται εἰς τὸ τέλειον ἔντομον. Τώρα μπορεῖ νὰ πετᾷ ἀπὸ κλάδον εἰς κλάδον εἰς τὸ ἄπλετον φῶς καὶ νὰ ἐκμυζᾷ διὰ τοῦ ῥύγχους του τὴν τροφὴν ἀπὸ τὸν φλοιόν· διότι ὁ τέττιξ δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὴν δρόσον, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Ἀνακρέων.

Ὅπως εἴπαμεν ἀνωτέρω, τοὺς ἐκκωφαντικοὺς ἤχους τοῦ τερετίσματος κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἐκπέμπουν μόνον οἱ ἄρρενες διὰ τῆς ἠχογόνου συσκευῆς των. Μὲ τοὺς ἤχους τούτους οἱ ἄρρενες ἐκδηλοῦν τὴν χαράν των, ὅτι ἀπολαμβάνουν τὸ ἡλιακὸν φῶς μετὰ τὴν μακροχρόνιον εἰς τὴν γῆν κάθειρξίν των, συγχρόνως δὲ καλοῦν εἰς γάμον τὰς μελλούσας συζύγους των. Ἕνα καὶ μόνον μῆνα κατορθώνει νὰ ζήσῃ εἰς τὸ φῶς ὁ ἄρρην, μέχρις ὅτου συντελεσθῇ ὁ γάμος· ἔπειτα ἀμέσως ἀποθνήσκει. Ὁ θῆλυς ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν ᾠοτοκίαν.

Κοινότατοι εἶναι οἱ τέττιγες εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ν. Γαλλίαν, τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἐν γένει εἰς τὰς μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρας.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ποιηταί, ὁ Ἡσίοδος, ὁ Θεόκριτος, ὁ Σιμωνίδης, ἀναφέρουν τὸν τέττιγα ὡς ζῷον μὲ μελῳδικὴν καὶ ἠχηρὰν φωνήν. Ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ἰλιάδα (Γ. 151) παρομοιάζει πρὸς τέττιγας τοὺς περὶ τὸν Πρίαμον γέροντας. Καὶ ὁ Πλάτων (Φαίδρ. 262 D.) ὀνομάζει τοὺς τέττιγας ***Μουσῶν προφήτας*** καὶ διηγεῖται, ὅτι ἦσαν ἄλλοτε ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι μαγευθέντες ἀπὸ τὴν μολπὴν τῶν Μουσῶν, ἐλησμόνησαν ἑαυτοὺς καὶ ἀφέθησαν ν' ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ ὅτι αἱ Μοῦσαι, ποὺ συνεκινήθησαν δι' αὐτό, τοὺς μετεμόρφωσαν εἰς τὰ γνωστὰ ἔντομα· χαριτωμένη καὶ ποιητικὴ παράδοσις. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίσης διετήρουν τοὺς τέττιγας, ὅπως καὶ σήμερον πράττουν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐντὸς κλωβίων ἀπὸ βοῦρλα καὶ τοὺς ἔτρεφαν μὲ ***γήτειον*** (Θεόκρ. 4. 16, 1. 52). Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔτρωγαν ὡς κάτι ὀρεκτικόν, αὐτοὺς καὶ τὰς προνύμφας των (Ἀριστ. Ἱστ. 5. 30, 5· Ἀθην. 133 B, πρβλ. Ἀριστοφ. Ἀποσπ. 146), ἂν βεβαίως δὲν ἐπρόκειτο ἐνταῦθα περὶ τῶν ***ἐνιαλίων τεττίγων***, δηλαδὴ τῶν ἀστακῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Αἰλιανὸς ἔλεγεν. «Οἱ ἀδηφάγοι αὐτοὶ ἄνθρωποι δὲν ξαίρουν, ὅτι προσβάλλουν τὰς Μούσας, τὰς θυγατέρας τοῦ Διός». Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος ἐφόρουν τὸν ***χρυσοῦν τέττιγα***, ὡς σύμβολον, ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες (διότι ἐνόμιζαν ὅτι ἔτσι ἐγεννῶντο οἱ τέττιγες ἀπὸ τὴν γῆν). Ὁ χρυσοῦς τέττιξ ἦτο πιθανὸν καρφὶς ἢ περόνη μὲ κεφαλὴν τέττιγος ἀπὸ χρυσόν, διὰ τῆς ὁποίας ἐστεφέωναν τὸν ***κρωβύλον***, δηλαδὴ τὸν κόμβον, ποὺ ἦτο ἀπὸ πλεγμένας τρίχας τῆς κόμης εἰς τὴν κορυφὴν (Θουκ. 1.6). Καὶ οἱ Κινέζοι χρησιμοποιοῦν τοὺς τέττιγας ὡς κοσμήματα.

* * *

Ἀπὸ ὅσα μέχρι τοῦδε εἴπαμεν γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ μύθου, ποὺ μᾶς ἐπασχολεῖ, ἀπέχει σημαντικῶς ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Διότι οὔτε ὁ μύρμηξ ἀποταμιεύει τροφὰς διὰ τὸν χειμῶνα, ἀφοῦ εἶναι βέβαιον, ὅτι πυθαίνει τὴν χειμερίαν νάρκην καὶ ἑπομένως δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τροφὴν κατὰ τὴν ψυχρὰν ἐποχήν· οὔτε ὁ τέττιξ ζῇ μέχρι τοῦ χειμῶνος, διὰ ν' ἀφίσῃ ἐκεῖνο τὸ τραγούδι του καὶ νὰ κοιτάξῃ νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς μεριμνὰς προμηθείας ἐν καιρῷ, πρὶν τὸν εὕρῃ ἡ ψυχρὰ ἐποχὴ καὶ ἀναγκασθῇ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἄσπλαγχνον καὶ ἐγωιστὴν μύρμηκα.

Ἡ βάσις λοιπὸν τοῦ μύθου ἀπὸ ἀπόψεως φυσικοϊστορικῆς δὲν εἶναι ὀρθή. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν πταίει διὰ τοῦτο ὁ ἐκ Φρυγίας μυθοπλάστης· ὁ Αἴσωπος—ἐνθυμηθῆτε—ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Κροίσου, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ ποὺ ἡ ἐντομολογία δὲν κατεῖχεν ἀκόμη τὰς λεπτομερείας τῆς σήμερον, λεπτομερείας ποὺ μᾶς ἔδωκαν αἱ μακραὶ ἔρευναι τῶν Huber, Lubbock Bates, Fabre κ. ἄ.

Ἀλλὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ αἰσωπείου μύθου ἐπανέλαβε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκδοχὴν καὶ ὁ πολὺς La Fontaine, ὁ χαριτωμένος καὶ πνευματώδης γάλλος μυθογράφος, ποὺ εἶναι πασίγνωστοι οἱ στίχοι του:

La Cigale ayant chanté
tout l' été κ.τ.λ.

Τὸ ἴδιον ἔπραξαν καὶ πολλοὶ μεταγενέστεροι, ἰδικοί μας καὶ ξένοι συγγραφεῖς διδακτικῶν βιβλίων, παραλαβόντες εἰς τὰ συγγράμματά των τὸν μῦθον—μεταφρασμένον ἐμμέτρως ἢ πεζῶς—πάντοτε ὅπως τὸν διετύπωσεν ὁ πρῶτος δημιουργός του.

Τί ἔχει ὅμως νὰ διδαχθῇ τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸν μῦθον αὐτόν; Ποία εἶναι ἡ παιδαγωγική του καὶ μορφωτική του βάσις; Ἀπορεῖ κανείς, μὰ τὴν ἀλήθειαν, πῶς ἔτσι ἀβασάνιστα εἰσεχώρησεν ὁ μῦθος εἰς βιβλία, ποὺ μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα θέλουν νὰ διδάσκουν τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην. Τί παράδειγμα παρέχει ὁ ἄσπλαγχνος καὶ ἐγωιστὴς μύρμηξ, ὅταν εἰρωνεύεται ἕνα ἀπελπισμένον, ὅταν ἀρνῆται τὴν ἐλεημοσσύνην εἰς ἕνα πεινᾶλέον τέττιγα; Διότι ὁμολογουμένως ὁ μύρμηξ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἔδειξε τὴν συμπεριφοράν, ποὺ συνήθως ἐπιδεικνύουν καὶ οἱ πλούσιοι εἰς τοὺς δυστυχοῦντας· ἀντὶ νὰ τοὺς ἐλεοῦν, ἀρκοῦνται νὰ ἐξετάζουν τὸ παρελθόν των.

Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς τῆς «Comédie En Fantine» Louis Ratisbonne, ἐξετάζων τοὺς μύθους τοῦ Lafontaine, δικαίως εὑρίσκει ὅτι μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἀποπνέουν μίαν φιλοσοφίαν γεμάτην ἀπόγνωσιν, ἐγωισμὸν καὶ βαναυσότητα· καὶ ὡς τοιούτους ἀναφέρει καὶ τοὺς μύθους τοῦ «Λύκου καὶ Ἀρνίου» καὶ τοῦ «Τέττιγος καὶ Μύρμηκος». Προσπαθῶν ὅμως νὰ τροποποιήσῃ τὸν τελευταῖον αὐτὸν μῦθον, τὸν διατυπώνει πολὺ πεζὰ καὶ δίχως χάριν, κατορθώνων νὰ κάμῃ μόνον παρῳδίαν ἀνούσιον.

«La Fourmi repond: «Ma chère,
C'est fort bien; mais en chantant
Vous avez fait maigre chère:
Travaillez donc maintenant».

Ἐπινοητικώτερος ὑπῆρξεν εἰς τὴν διατύπωσιν ἄλλος γάλλος, μυθογράφος ὁ Laurent de Jussieu. Οὗτος ἀντὶ

νὰ τροποποιήσῃ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ La Fontaine (καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοῦ Αἰσώπου), ἐδημιούργησε νέον μῦθον, συνέχειαν τρόπον τινὰ τοῦ Αἰσωπείου. Κάποτε, λέγει, ὁ μύρμηξ, τοῦ ὁποίου τὴν φωλεὰν κατέστρεψεν ὁ ἐχθρός του φασιανός, ἐδυστύχησε ἐκ τούτου καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν μέλισσαν, τὴν φίλην τοῦ τέττιγος. Ἡ μέλισσα, χωρὶς νὰ μνησικακήσῃ, τὸν ἠλέησε, τὸν περιέθαλψεν, ἀλλὰ τὸν συνεβούλευσε συγχρόνως εἰς τὸ μέλλον νὰ μάθῃ νὰ συμπονῇ καὶ εἰς τὴν δυσυχίαν τοῦ ἄλλου. Τοιουτοτρόπως ὁ μυθογράφος δὲν ἐπροσπάθησε νὰ δημιουργήσῃ τὸν μύρμηκα γενναιόφρονα καὶ φιλάνθρωπον. ἀλλ' ἐδοκίμασε μᾶλλον νὰ τὸν συνετίσῃ μὲ τὴν δυστυχίαν,

Μοῦ διαφεύγει τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸ ὄνομα ἄλλου γάλλου ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνασκευάζων καθ' ὅμοιον τρόπον τοὺς αἰσωπείους μύθους, ἀνέλαβε, καθὼς ὁ προηγούμενος, νὰ συνεχίσῃ ἐπὶ τὸ διδακτικώτερον καὶ τὸν μῦθον τοῦ Τέττιγος καὶ τοῦ Μύρμηκος. Εἰς τὴν γαλλικήν, ὡς γνωστόν, καὶ τὰ δύο ἔντομα (Μύρμηξ=Fourmi, Τέττιξ=Cigale) εἶναι θηλυκοῦ γένους. Ἡ Cigale λοιπόν, ὅταν ἡ Fourmi τὴν ἀπέπεμψε σκληρὰ καὶ τῇ συνέστησε νὰ χορεύσῃ τὸν χειμῶνα, ἀφοῦ ἐτραγουδοῦσε τὸ καλοκαίρι, ἀπεφάσισεν, ἂν καὶ ἀπηλπισμένη, ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλὴν τῆς Fourmi. Τοιουτοτρόπως μετέβη καὶ ἔγινεν ἀοιδὸς καὶ ὀρχηστρὶς τοῦ Παρισινοῦ Ὠδείου καὶ μὲ τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ ἐκέρδισεν ἄφθονα πλούτη. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἡ Fourmi ἐδυστύχησε καὶ ἠναγκάσθη νὰ κρούσῃ τὴν θύραν τῆς Cigale, αὐτὴ δὲν ἔδειξε καμίαν μνησικακίαν, καμίαν φιλαργυρίαν, ἀλλ' ἔσπευσε νὰ ἐλεήσῃ πλουσιοπάροχα τὴν ἀτυχήσασαν Fourmi.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΤΑ ΣΑΤΥΡΙΚΑ ΜΑΣ ΥΠΟ "VESPER"

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

I

Ἡ κυβέρνησις μὲ τἄρθρα
τοῦ περὶ ληστείας νόμου
ἐπεκήρυξεν ἐσχάτως
κάθε κεφαλὴ ἀσυνόμου.

II

Μπὰμ καὶ μπούμ. Καινούργιο δρᾶμα
γιὰ ἐρωτοδουλιὲς ἢ χρῆμα.
Συνελήφθη ὁ σκοτωμένος
κι' ὡδηγήθηκε στὸ τμῆμα.

III

Ἔξω ἀπὸ μιὰν ἐκκλησία
συνελήφθησαν λοστοί.
Ἄγνωστοι οἱ διαρρῆκται μένουν·
μὰ ἡ κλοπὴ μένει ... γνωστή.

IV

Πὰ στὸ σβέρκο τοῦ γαμπροῦ
μιὰ δαγκωματιὰ σὰ λούκι.
Συνελήφθη ἡ πεθερὰ
κι' ὡδηγήθη στοῦ ..... Παμπούκη.

V

Σκωληκόβρωτος τυρὸς
κατεσχέθηκε εἰς βυτία
κ' ἐμοιράσθη δωρεὰν
σ' ὅλα τὰ Νοσοκομεῖα.

VI

Σύγκρουσις εἰς τοῦ .... Συγγροῦ.
Τὰ φανάρια σπάσαν.
Συνελήφθησαν τὰ ὠτό.
Οἱ νεκροὶ τὸ σκάσαν.

VII

Συμπολίης ἄγνωστος
περπατῶν αὐτόθι,
ἔκοψε αὐτοκίνητον.
Ὁ σωφὲρ ἐσώθη.

VIII

Κάποιο δέντρο, ποὺ ἔτρεχε
χθὲς ἀπὸ ῥυτῆρος πάλι,
σ' ἕνα Φὸρδ ἐπέπεσε,
ποὺ βρισκόταν ἐν κραιπάλῃ.

ΚΡΑΤΟΣ ΕΟΡΤΩΝ

Μὲς στὸν τόπο τοῦτο
ὅλα πᾶν καλά.
Ἔχομε καὶ πλοῦτο
κι' ἀγαθὰ πολλά.

Θέ μου, κι' ἄλλα δός μας,
νἆναι σὰν τὴν ἄμμο.
Κι' ὁ πρωθυπουργός μας
εἶν' ἀπὸ τὴ Σάμο.

Φωταψίες, παράτες
καθημερινῶς,
μπότες σπηρουνάτες
καὶ μισθὸς τρανός.

Γλέντια, κοκορέτοι,
τράγκα τὰ ποτήρια.
Μωρὲ, γίναμ' ἔτσι
γιὰ τὰ ..... πανηγύρια!

Ο ΤΑΦΦΑΡΙ

Ὁ Τάφφαρι. Καλῶς το
τ' Ἀβησσυνόπουλο.
Στὸν Πειραιᾶ θ' ἀκούσει
τὰ ἑλληνικὰ Μητρούση
ἀπὸ τὸ Δήμαρχό του
Παναγιωτόπουλο.

Κι' ἀπάνω στὴν Ἀθήνα
τοῦ Πάτση τοῦ Ἄρχοντα,
θὰ κάνει ὄψη πιὸ μαύρη,
ποὺ σκόνη, δίψα θᾶβρει
καὶ μυρωδιὰ μπενζίνας
γιὰ μόνα ὑπάρχοντα.

Στὸν ἐρχομό του ὁ κόσμος
θὰ πάρει βράσιμο.
Τἀρχαῖα θὰ τοῦ ξηγήσουν
καὶ μέσες θὰ λυγίσουν
κι' ὅλοι θὰ κάνουν τοῦμπες
γιὰ ἕνα παράσημο.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ — ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΙΚΑ

ΑΠΟ ΤΙΣ "ΣΤΙΓΜΕΣ.,

ΝΙΟΒΗ

Ἐδῶ τὸ πράσινο δροσιᾶς γιορτὴ κι' ὡς πέρα γιορτὴ δροσιᾶς τὸ πράσινο. Μὰ τὸ ἀντισκόβει στή μέση ἡ λεύκα αὐτὴ ἡ ξερή, ποὺ ὅλη τὴν μέρα τοῦ ἡλιοῦ τὰ βέλη δέχεται βουβή, σὰ Νιόβη.

Κι' ὅλη τὴ νύχτα, στὸν ψιλὸ καμπίσιο ἀέρα, σὰν νὰν τὴ δέρνουνε τῆς θύμησης οἱ φόβοι, δέησην ὑψώνει θρηνερὴ καὶ κλαίει, ἡ μητέρα, κλαίει τὰ χαμένα της παιδιά, τὰ φύλλα, ἡ Νιόβη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥΣ

...Ἦταν 'κεῖνο τ' ἀπόγεμμα κι' οἱ δυὸ γυρμένοι 'πάνου στὸ γέρικο κορμὸ μιανῆς πελώριας πλατανιᾶς. Ὁ Φίλμος κι' ἡ Λουκία ἀγαπιόντουσαν εἰλικρινὰ κι' αὐτὸ ἦταν ἡ αἰτία ποὺ μιὰ ἥσυχη νυχτιὰ τ' Αὐγούστου πέρνοντας μαζί τους μιὰ ἀσπροβαμμένη βάρκα, 'φεύγανε γιὰ πάντα ἀπ' τὸ σπίτι τους καὶ κωπηλατόντας φτάνανε σ' αὐτὸ τὸ ῥωμαντικὸ χωριὸ ποῦταν ἀντικρὺ στὴ πολιτεία ποῦ ζοῦσαν πρῶτα. Κι' ἐκεῖ σκεπασμένοι ἀπ' τὰ πλατιὰ φύλλα τῆς πλατανιᾶς περνοῦσαν θεῖες στιγμὲς ἐρωτικὲς θυσιάζοντας ὁλόψυχα στὸ βωμὸ τῆς Ἀφροδίτης.....

Ὁ ἥλιος γέρνοντας στὴ δύσι τοὺς ἔριχνε τὶς ὕστερνὲς χαϊδευτικὲς ἀχτίνες του ποῦ λούζανε ἡδονικὰ τὶς δυὸ ἀγαπημένες ψυχὲς κι' ἀμέσως χάθηκε πέφτοντας μέσ' στὰ γαλανὰ νερὰ τῆς θάλασσας ἀφίνοντας τὴ φύσι ν' ἀγκαλιάζεται σιγὰ—ποιητικὰ ἀπ' τὸ μαυρισμένο πέπλο τῆς νύχτας. Ὁ Φίλμος κι' ἡ Λουκία, μεθυσμένοι μέσα σὲ ὑπεράνθρωπες ἐρωτικὲς ἡδονές, ἀπομακρυνθήκανε σιγὰ—σιγὰ ἀσυναίσθητα ἀπ' τὴ θέσι τους καί, χωρὶς νὰ καταλάβουν πῶς, 'βρεθήκανε μὲ μιᾶς 'πάνου στὴ ταραγμένη θάλασσα μέσα στὴ κάτασπρη στενόμακρη βαρκούλα τους ἀγκαλιασμένοι ἡδονικὰ καὶ βυθισμένοι σ' ἀτέλειωτες ξαντλητικὲς νοσταλγίες τῆς πρώτης τους ἀγάπης μέσα στὸ σπίτι τῆς Λουκίας, ποῦ ὁ πατέρας της εἶχε πάρει γιὰ ψυχοπαίδι τὸν πεντάρφανο τὸ Φίλμο.

— Θυμᾶσαι, Φίλμο μου, τὶς πρῶτες 'μέρες τῆς ἀγάπης μας στὸ πατρικό μας σπίτι; Θυμᾶσαι καὶ τὶς τελευταῖες; Θυμᾶσαι ποῦ, τὰ χειμωνιάτικα ἀστραφερὰ βράδυα, ὅταν ὁ πατέρας κι' ἡ μητέρα καληνυχτίζοντας πέφτανε νὰ κοιμηθοῦν, ἐμεῖς, σὲ περασμένες ὧρες, περνούσαμε εὐχίριστες κι' ἡδονικὲς στιγμὲς ῥιγμένοι στὴν τρυφερὴ ἀγκαλιὰ τοῦ ἔρωτα μέσα στὸ τρεμοσβύσιμο τοῦ καντυλιοῦ κι' ὠνειροπολούσαμε τὸ νυχτερινὸ φευγομό μας, κι' ὠνειροπολούσαμε τὴν τωρινὴ ζωή;

— Θυμᾶμαι δακρυσμένος, χρυσῆ μου κοπέλλα, τὶς συγκινητικὲς αὐτὲς σκηνὲς καὶ περσότερο ἀπ' ὅλα αὐτὰ θυμᾶμαι τὶς πειὸ θλιφτικὲς κι' ἀνυπόμονες λιγοστὲς ὧρες ποῦ περάσαμε μαζὶ τὴ τελευταῖα νυχτιὰ τοῦ φευγομοῦ μας. Θυμᾶμαι πῶς, ὅταν τὸ βράδυ ἐκεῖνο ὕστερ' ἀπ' τὸ δεῖπνο μας καθήσαμε ὅλοι μαζὶ μέσα στὸ ἄπλετο φῶς γύρω ἀπ' τὸ μεγάλο καταστρόγγυλο τραπέζι καὶ συζητούσαμε γιὰ κάποιο, μὰ δὲ θυμᾶμαι, ἐρωτικὸ ἐδύλλιο ποῦχε γείνει τὶς 'μέρες 'κεῖνες, θυμᾶμαι πῶς ὁ πατέρας μ' ἕνα τρόπο συμβουλευτικὸ ἐτέλειωσε τὴ συζήτησι λέγοντας μὲ τὴν γέρικη ἀσθενικὴ φωνή του «.... μὲ μεγάλα κακὰ ἀνταμοίβει ἡ τύχη τοὺς νέους 'κείνους ποῦ ὑπακούουν στὶς ὁρμὲς τοῦ ἔρωτα κι' ὄχι στὶς συμβουλὲς τῶν γονέων, ποῦ ἔχουν γιὰ πάντα τὴ μαύρη κατάρα των μαζί τους» Κι' ἐμεῖς τότε ἀλλάξαμε—θυμᾶσαι;—δυὸ κρυφὰ ἀπελπιστικὰ βλέμματα κι' ἔτειτα ῥίξαμε μισοδακρυσμένα μάτια 'πάνω στοὺς δυὸ γέρους, γιατὶ σκεφτόμαστε πῶς τὴ βραδυὰ ἐκείνη θὰ τοὺς ἀφίναμε γιὰ πάντα, καὶ γιαυτό....

— Ἄχ! δὲν μπορῶ, μὴ μοῦ θυμίζῃς, Φίλμο, αὐτὲς τὶς ἱστορίες, γιατ' εἶναι γιὰ μένα σφαχτικές, ἀφοῦ φαντάζομαι πῶς ἡ κατάρα τῶν δυὸ γέρων ποῦ θἄνε τώρα πικραμμένοι ἀπ' τὸ σκληρὸ κρυφοφευγομό μας, πῶς ἡ κατάρα αὐτὴ μᾶς κυνηγάει ἀδιάκοπα. Μακάρι, χίλιες φορές, μακάρι, ὁ φόβος μου αὐτὸς νὰ βγῇ ψεμματινός.

— Μὴ βασανίζεσαι, χρυσῆ Λουκία, ἀπ' αὐτὲς τὶς πλάνες κι' ἄσκημες ἰδέες, γιατὶ πρέπει νὰ ξέρῃς σὺ π' ἀγάπησες ἰδανικὰ πῶς ὁ ἔρωτας δὲν ἔχει εὐκὲς ἔχει μαῦρες κατάρες καὶ πῶς σ' αὐτὸ τὸν κόσμο δέν....

Ξάφνου, 'κεῖ ποῦ ὁ Φίλμος μίλαγε, ἕνα φοβερὸ ἀσυνήθειστο θαλασσινὸ βουΐτὸ φαινόταν πῶς πλησίαζε κι' ἕνα μεγάλο γιγάντιο κῦμα πέρασε ἀπὸ 'πάνου τους ἀφίνοντας ἕνα ὁρμητικὸ χείμαρρο ἀπὸ θαλασσινὸ νερὸ νὰ πέσῃ 'πάνου στὰ 'νωμένα σώματα τῶν δυὸ ἀγαπημένων, ἐνῷ μεσ' τὸ χαλασμὸ αὐτὸ ἀκουγότανε ἡ τρομαγμένη φωνὴ τῆς καταλουσμένης Λουκίας «Φίλμο! Φίλμο! ἔρχεται μεγάλη τρικυμία. Στὰ κουπιὰ ὅσο μπορεῖς γρηγορώτερα» Κι' αὐτὸς μ' ἕνα νευρικὸ κίνημα ἁρπάζει στὰ δύο του χέρια τὰ κουπιὰ καὶ δίνει μιὰ φοβερὴ ἀμποσιὰ στὴ βάρκα γιὰ νὰ φύγῃ πρὸς τὴν ξέρα, ἀλλὰ μὲ μιᾶς ἕνας βουνιασμένος νερένιος ὄγκος ἀπὸ τὰ πλάγια σηκώνει ἀπότομα τὴ κυματοδαρμένη βάρκα στὸ ζοφερὸ αἰθέρα κι' ἔπειτα τὴν ξαναρρίχνει μέσα στ' ἄγρια νερὰ ἀναποδογυρίζοντάς την μαζὺ μὲ τὶς δυὸ δυστυχισμένες ὕπαρξες, ἐνῷ μιὰ σπαραχτικὴ κραυγὴ τρεμοβγαίνοντας ἀπ' τὸ νεροπλημμυρισμένο στόμα τῆς Λουκίας ἀκουγότανε νὰ λέῃ, «Ἄχ! πατρικὴ κατάρα».

....Σὲ λίγα 'βγαίνουν ἀπ' τὰ δολοφόνα στήθια τῆς θάλασσας δυὸ νεκρωμένα σώματα, ποῦ παρασυρνότουσαν μέσα στὸ πέλαγο ἀπ' τ' ἀκατανίκητα δαρσίματα τ' ἀγέρα ποῦ λὲ πῶς περνῶντας ἀπὸ 'πάνου τους ἔψελνε τὴν ὑστερνὴ ἐπικείδιο ἀκολουθία στὰ δυὸ ἀγριοπνιγμένα κουφάρια μέσα στὸ μονότονο, μὰ παθητικὸ μοιρολογικὸ τῆς κουκουβάγιας π' ἔκλαιγε ἀπὸ μακρυὰ τὰ δυὸ ἀληθινὰ θύματα τοῦ ἰδανικοῦ ἔρωτα . . . . . .

. . . . . .

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Η ΣΥΜΜΟΡΙΑ

Ποιὸς ξέρει ὁ περισσότερος κόσμος πῶς φαντάζεται τὸ θέατρο, καὶ τοὺς ἠθοποιούς του!

Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα τὰ θέατρα τὰ περνᾶνε οἱ περισσότεροι γιὰ κέντρο ἐκφυλισμοῦ.

Οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ παλαιοῦ καὶ μερικοὶ τοῦ σημερινοῦ ἀκόμα καιροῦ, ἔχουν περιέργους ἀντιλήψεις γιὰ τὸ θέατρο καὶ πρὸ πάντων γιὰ τοὺς ἠθοποιούς του.

Ὅταν κάποτε ῥωτήσανε ἕναν ψευδευλαβῆ Ἀθηναῖο ποιὰ ἦταν ἡ ἀντίληψίς του γιὰ τὸ θέατρο, ξέρετε τί ἀπάντησε;; **«Τὸ θέατρο εἶνε ἡ ἐκκλησία τοῦ διαβόλου, οἱ ἠθοποιοί του εἶναι οἱ δαίμονες, καὶ αὐτοὶ ποῦ πηγαίνουν σαύτό, θὰ πᾶνε στὴ κόλαση!!»** *Ἄντε νὰ ῥωτήσῃς καὶ κανένα Κερκυραῖο! Θὰ σοῦ πῇ πῶς* **«Τὸ θέατρο εἶναι ἡ ἐκκλησία ποῦ στέλνω τὰ παιδιά μου, ὕστερ' ἀπ τὸ σχολειό, γιὰ νὰ μορφωθοῦνε κοινωνικῶς.»** *Τώρα ἂν οἱ ἠθοποιοί μας δὲν πηγαίνουν οὔτε στὴν ἐκκλησία, οὔτε στὶς πρόβες τους, ποῦ γι' αὐτοὺς πρέπει νὰ εἶναι θρησκεία; αὐτὸ εἶνε ἄλλο ζήτημα.*

Ὁ παλιὸς Ἀθηναῖος δὲν στέλνει τὰ παιδιά του στὸ θέατρο, μὰ τὰ πηγαίνει στὶς θρησκευτικὲς διαλέξεις τοῦ **Παπᾶ—Μάρκου!!** *Καλὲς εἶναι οἱ θρησκευτικὲς διαλέξεις, ἀλλὰ μορφώνουν τὸν ἄνθρωπο θρησκευτικῶς μόνο. Πῶς θὰ μάθῃ τὸ δικό μου τὸ παιδὶ νὰ προφυλάσσεται ἀπ' τὴν κοινωνία, ἂν δὲν τὸ πάω στὸ θέατρο;; σοβαρὸ θέατρο λέγω!!! Καὶ ἔτσι βλέπουμε κορίτσια καὶ ἀγόρια, ὅλων τῶν τάξεων μὲ* **κομποσχοίνια** *στὰ χέρια, μὲ* **προσευχές,** *μὲ* **μετάνοιες,** *μὲ ἕξη μέτρα εἰκόνες στὰ σπίτια τους, καὶ... μὲ δυὸ ντουζίνες φίλους ἀγκαζαρισμένους ἀπ' τὶς θρησκευτικὲς διαλέξεις τοῦ παπᾶ—Μάρκου... Στὸ θέατρο ὅμως δὲν πατᾶνε, δὲν τοὺς ἀφίνουν οἱ γονεῖς τους, γιὰ νὰ μορφωθοῦνε καὶ κοινωνικῶς, γιὰ νὰ ἀποτελειώσουν δηλαδή, τὴ μόρφωσι—ὄχι βέβαια τοῦ Παπᾶ—Μάρκου,—ἀλλὰ τὴν πραγματικὴ μόρφωσι ποῦ ἄρχισαν ἀπ' τὶς θρησκευτικὲς διαλέξεις π. χ. τοῦ* **«Φαραζουλῆ»,** *ἢ τοῦ* **«Φωστένη».** *Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ θέατρο, εἶνε δυὸ θρησκεῖες ποῦ πρέπει νὰ μείνουν πάντα φίλαι καὶ σύμμαχοι.*

Ὁ παλιὸς Ἀθηναῖος δὲν ἀφίνει τὰ παιδιά του νὰ βγοῦνε στὸ θέατρο, μὰ τὰ παίρνει ἀπὸ τὴν τρίτη τάξ τοῦ σχολαρχείου, καὶ τὰ μαθαίνει τὴ τέχνη του, μπακάληδες, φερετροποιούς, ἐργολάβους κηδειῶν, ὑπαλλήλους κ. ἄ.

Καὶ ἔτσι τὸ Ἑλληνικὸ Θέατρο, τὸ δόλιο αὐτὸ θέατρο ἔχει πολὺ λίγους ἀθηναίους ἠθοποιούς, γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ τόπο τους.

Ὁ παλιὸς Ἀθηναῖος θέλει νὰ **ἀγνοῇ** *τελείως τὸ θέατρο. Τὸ ποιὸ κάτω ἀνέκδοτο χαρακτηρίζει ἐντελῶς τὸν παλιὸ Ἀθηναῖο, μὰ καὶ τὸν σύγχρονο ἀκόμα.*

Πρὸς ἑνὸς ἔτους ὁ ἠθοποιὸς καὶ δημοσιογράφος **Κώστας Θυμέλης,** *μαζὺ μὲ κάποιον φίλο του ἀξιωματικὸ ἔτυχε νὰ παρευρίσκωνται σ' ἕνα σαλόνι κάποιου παλιοῦ Ἀθηναίου, γνωστοῦ γιὰ τὰ ἀντιθεατρικά του αἰσθήματα. Ὁ ἀξιωματικὸς σύστησε στὸ γηραιὸ οἰκοδεσπότη, τὸν ἐν κακίαις γηράσαντα!! τὸν κ. Θυμέλη.*

— Ἀπ' ἐδῶ κ. Πα.... παρ' ὀλίγον νὰ πῶ τὸ ὄνομά του.... νὰ σᾶς συστήσω ἕνα παλαιό μου φίλο, πολὺ μορφωμένο, τὸν κύριο Κώστα Θυμέλη ἠθοποιό....

Ὁ Ἀθηναῖος, εἴτε ἐπειδὴ ἤθελε νὰ πειράξῃ, εἴτε πραγματικῶς δὲν ἤξερε ὅτι τὸ θέατρο ποῦ ἐργάζεται ἕνας ἠθοποιὸς λέγεται «Θίασος» τοῦ ἀπήντησε:

— Μπᾶ; ἠθοποιὸς εἶστε; χαίρω πολύ.... Κὶ σὲ πιὰ **συμμορία ἀνήκετε;!!!**

. . . . . .

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἐπαίζετο στὸ Πανελλήνιο ἡ γνωστὴ Ὀπερέττα τοῦ Σακελλαρίδου **«Ὁ Καπετὰν Τσανάκας».** *Ὁ κ. Θυμέλης τοῦ ἀπήντησε μὲ εἰρωνικὸ χαμόγελο, ἐνῷ ἀ τὸ μέσα του ἔβραζε.*

— Πέρσυ ἤμουν μὲ τὸν «Νταβέλη» φέτος ἀνήκω στὴ συμμορία τοῦ **«Καπετὰν Τσανάκα»!!!** *καὶ ἔφυγε....*

ΚΟΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΠΙΤΑΓΩΝ ΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ.— Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Οἰκονομιῶν δι' ἀλληλεπαλλήλων ἀνακοινώσεών της καὶ διαβημάτων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ζητεῖ νὰ περικόψῃ 20.000 ὑπαλλήλους ὡς ὑπεραρίθμους, μεταξὺ δὲ τούτων οἱ περισσότεροι, ὡς λέγει, εἶναι οἱ ταχυδρομικοί.

Πίπτομεν εὐλαβεῖς εἰς τοὺς πόδας τῆς Λερναίας ταύτης Ὕδρας ποῦ ἀκούει εἰς τὸ ὄνομα Ἐπιτροπὴ τῶν Οἰκονομιῶν καὶ τὴν παρακαλοῦμεν νὰ περικόψῃ 19.999 ὑπαλλήλους καὶ τὸν ἕνα ποῦ σῴζομεν ἂς τὸν παρασῴσῃ εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν Ἐπιταγῶν τοῦ Κεντρικοῦ Ταχυδρομείου, ὅπου καθ' ἑκάστην κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς γίνεται περὶ τὸν μονάκριβον ὑπάλληλον τὸν ἐνεργοῦντα τὴν θεώρησιν (ἀριθ.θυρίδος 4) τῶν ἐπιταγῶν ὅλου τοῦ Κράτους

Ἂς μὴ λησμονῇ ὁ οἷος δήποτε ἁρμόδιος ὅτι μεὰ τινα χρόνον καταφθάνουν ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν οἱ φοιτηταὶ καὶ ἐν γένει οἱ σπουδασταὶ καὶ ὅτι τὸ Γραφεῖον αὐτὸ θὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ τριπλασίαν ἐργασίαν καὶ τότε παρακαλεῖται ὁ κ. ἁρμόδιος νὰ φροντίσῃ νὰ σώσῃ ἀπ' τὰ χέρια τοῦ κόσμου τὸν μονάκριβον αὐτὸν ὑπάλληλον!

. . . Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα μὲ τὸ ἡλιοβγάλσιμο ὁ πικραμμένος πατέρας τῆς Λουκίας ἀνοίγοντας μὲ τὰ τρεμουλιασμένα γεροντικά του χέρια τὸ σφαλισμένο παράθυρο τοῦ παραθαλάσσιου σπιτιοῦ του ἀγνάντεψε τρομαγμένος κάτου στὸ κατῶφλι τῆς ξώπορτας δύο ἀγκαλιασμένα κορμιὰ ξεβρασμένα ἀπ' τὴν τρικυμισμένη θάλασσα. Ἦταν ὁ Φίλμος κι' ἡ Λουκία.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΥΡΟΥΣΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΑΪΝΕ

Πολὺ λυποῦμαι ποῦ θ' ἀπασχολήσω σήμερα τοὺς στοιχειοθέτες τοῦ «Παντογνώστη» μὲ τ' ὄνομα κάποιου ποῦ λιβελλογράφησε ἐναντίο μου σ' ἕνα τελευταῖο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ», βρίσκοντας εὐκαιρία ἀπὸ τὴν τελευταία μεταφραστικὴ ἐργασία μου ἐπάνω στὸ Heine.

Ὁ Λέων Κουκούλας, γνωστὸς ὡς μεταφραστὴς τῆς «Μπαγιαντέρας» καὶ ἄλλων ὀπερεττῶν, ὡς καὶ τῆς champagne frappée εἰς κ τ υ π η μ έ ν η ν σ α μ π ά ν ι α ν(!), εἶχε καταπιαστῆ ἄλλοτε καὶ μὲ τὴν γνωστὴ μετάφραση (διάβ: κατακρεούργηση) τῆς Ἔντας Γκάμπλερ καὶ τοῦ Λυρικοῦ Ἰντερμέτζο τοῦ Χάϊνε. Τὸ τελευταῖο ἐκεῖνο πραξικόπημά του, προκάλεσε τότε τὴν ἀγανάκτηση πειὰ κάθε κριτικοῦ, ὁ ἴδιος δὲ ὁ «Νουμᾶς», ποῦ δημοσίευσε στὸ περασμένο του φύλλο ὕ σ τ ε ρ α ἀ π ὸ δ ι κ ή μ ο υ π α ρ ά κ λ η σ η τ ὸ ν ἐ ν α ν τ ί ο μ ο υ λ ί β ε λ λ ο, εἶχεν ἀφιερώσει τότε ὁλάκερες σελίδες γιὰ τὰ χτυπήση τὸ τερατῶδες ἐκεῖνο κατασκεύασμα, ποῦ εἶχε θρασύτατα τὸν τίτλο «μετάφρασις τοῦ Λυρικοῦ Ἰντερμέδιου τοῦ Ἐρρίκου Χάϊνε ὑπὸ Λέοντος Κουκούλα» (βλ. Νουμᾶ 21-12-19 ἀριθ. 54 (663) κριτικὴ Ἄλκη Θρύλου).

Στὴ μετάφρασή μου τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ Χάϊνε» ἀνέφερα στὸν πρόλογο καὶ τοὺς ἄλλους ποῦ πρὶν ἀπὸ μένα μετάφρασαν Χάϊνε, μπόρεσα δὲ βέβαια νὰ ἀναφέρω κολακευτικὰ τὶς μεταφράσεις τοῦ κ. Κουκούλα, γιὰ τὶς ὁποῖες κάθε σύγκριση ὄχι μόνο μὲ τὸ πρωτότυπο, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλες τὶς ἄλλες μεταφράσεις, θὰ ἦταν ἐξωφρενισμός. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐχόλωσε τὸν ἀγαθώτατο κομβολόγιο καὶ τὸν παρεκίνησε στὴ συγγραφὴ ἑνὸς λιβέλλου ὑπὸ τύπον κριτικῆς. Ἀλλὰ κριτικὴ βέβαια δὲν εἶναι ἕνας λίβελλος ποῦ ἐπιτίθεται προσωπικὰ καὶ ποῦ δὲν ἔχει κανένα λόγο ὑπάρξεως ἄλλον, ἀπὸ τὴν ἔλλειψη καλῆς συμπεριφορᾶς. Γιατὶ δὲν τολμᾷ ὁ κ. Κουκούλας νὰ συγκρίνη τὶς μεταφράσεις του μὲ τὶς δικές μου; Ἐπειδὴ αὐτὸς «πρῶτος τὶς καταδίκασε» καθὼς γράφει. Τότε λοιπὸν εἴμεθα σύμφωνοι. Ποιὸς τὸν εἶπε ὅμως νὰ κουρντισθῆ καὶ νὰ μοῦ γράψη κριτική; Θὰ ἦταν ἀστεῖο βέβαια νὰ περιμένω κριτικὴ γιὰ τὸ Χάϊνε ἀπὸ ἄνθρωπο ποῦ, ἐνῷ δοκίμασε νὰ μεταφράση τὸ ἴδιο θέμα, ἀπέτυχε καὶ τὴν ἀποτυχία του ἀναγκάσθηκε νὰ τὴν ἀναγνωρίση αὐτοκαταδικαζόμενος. Ὡς τόσο ὅμως, ὅπως κανένας εἶναι μερικὲς φορὲς ἀναγκασμένος νὰ περνᾷ χωρὶς νὰ θέλη ἐμπρὸς ἀπὸ ἕναν ὀχετὸ κρατόντας τὴ μύτη του, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο θ' ἀπαντήσω στὶς κακόβουλες ἀνοησίες τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

Καὶ πρῶτα πρῶτα ὁ ἀμαθέστατος ἀναρωτιέται, ἂν ξέρω τὴν Γερμανικὴ γραμματικήν. Θὰ τοῦ ἀπαντήσω μαζὶ μὲ μίαν ἐρώτηση: Τὴν Γερμανικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία ἐγὼ μὲν τὴν ἐσπούδασα στὴν ἐπίσημη αὐτοκρατορικὴ Γερμανικὴ σχολή, ὅταν ἐκεῖνος δὲν ἤξερε οὔτε τὸ Γερμανικὸ ἀλφάβητο. Καὶ τὰ 40 τραγούδια ποῦ μετέφρασα εἶναι ἐργασία 8 ὁλάκερων χρόνων. Ἀλλὰ σεῖς, κ. Κουκούλα, ποῦ; ὅταν ἐπήγατε αἰχμάλωτος ὑποδεκανεὺς εἰς τὸ Γκαῖρλιτς; μὰ τότε ὅλοι οἱ φαντάροι ποῦ βρίσκονταν στὴν αἰχμαλωσία ἐκείνη ἔπρεπε νὰ μᾶς βομβαρδίσουν μὲ μεταφράσεις Γερμανῶν συγγραφέων. Εἶχον ὅμως οἱ ἄνθρωποι λιγάκι «γνῶθι σαὐτὸν» καὶ δὲν τὸ ἔκαμαν.

Τὶ ἄλλο λέτε; ὅτι δὲν γράφω κανονικὸ δεκαπενταβύλλαβο; Γιὰ μένα τοὐλάχιστον ἔχουν γράψει ἐπαινετικὰ καὶ ξένοι κριτικοὶ στὸ ἐξωτερικὸ (Professeur Clement, Ph. Lebesgue, P. Vernier, Steinmetz)· σεῖς ὅμως δὲν ἔχετε κάνει ἕως σήμερα τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς μεταφέρετε τσὶφ Πειραιᾶ διάφορες κακομεταφρασμένες ποιητικὲς μεταφορές, χωρὶς αἴσθημα καὶ ἔννοια, ὡς πρωτότυπες.

Ὅσο δὲ γιὰ τὴν ἔκφρασή μου ὅτι οἱ μεταφράσεις ἐκεῖνες τοῦ κ. Κουκούλα ἦταν ἁμαρτωλές, δὲν ἐννοοῦσα λόγους αἰσθητικούς, ἀλλὰ κάτι χειρότερο ποῦ ἀπὸ ἀβρότητα δὲν θέλησα νὰ ἐπεξηγήσω. Μὰ μιὰ καὶ τὸ θέλει ὁ ἐνδιαφερόμενος, θὰ παρουσιάσω μερικὰ ἁμαρτήματά του, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν χρειάζεται νὰ ξέρη κανεὶς Γερμανικά, μὰ λίγην Ἑλληνικὴ ἀνάγνωση καὶ τίποτε ἄλλο.

Ὁρίστε ἕνα παράδειγμα:

(Τραγούδια Χάϊνε: μετάφρασις Πέτρου Ραΐση 1911)
(σελ. 9 ἀρ. 7)

Σ' ἀγάπησα κι' ἀκόμα σ' ἀγαπῶ.
Κι' ὅταν θὰ γίνῃ ὁ χαλασμὸς τοῦ κόσμου,
Μέσ' ἀπ' τῶν συντριμμάτων τὸ σωρὸ
Θὰ ξεπετοῦν οἱ φλόγες τοῦ ἔρωτός μου.

Καμαρῶστε τώρα καὶ τὴν ἁμαρτωλὴ μετάφραση τοῦ ποιητῆ τῶν ἡμεροδεικτῶν, ὁ ὁποῖος....φωρᾶται κλέπτων ὀπώρας!

(Λυρικὸν Ἰντερμέδιον Ἐρ. Χάϊνε: μετάφρασις Λ. Κουκούλα 1919).

Σ' ἀγάπησα κι' ἀκόμα σ' ἀγαπῶ.
Κι' ὅταν τοῦ κόσμου πειὰ ἡ συντέλεια θἄνε,
Μέσ' ἀπ' τῶν συντριμμάτων τὸ σωρὸ
Οἱ φλόγες τοῦ ἔρωτά μου θὰ πετᾶνε.

Καὶ πάρα κάτω *(σελ. 16 ἀρ. 14 Μετάφρασις Ραΐση)*

Καθῆσαν στὸ τραπέζι τσάϊ νὰ πιοῦν
Καὶ πιάσαν γιὰ τὸν ἔρωτα ὁμιλίες.
. . . . . .
Πῶς πρέπει ν' ἀγαποῦν πλατωνικὰ
ὁ αὐλικὸς ὁ γέρος ἐπιμένει.
Χαμογελάει ἡ κυρά του εἰρωνικὰ
Καὶ ὅμως ἕνα ἄχ! ἀπ' τὴν καρδιά της βγαίνει.
. . . . . .
Τὸ στόμα ἀνοίγει κι' ὁ παπᾶς μὲ βιά:
Δὲν πρέπει ὁ ἔρωτας βαθειὰ ν' ἐγγίζη.

Καὶ ὁ κ. Κουκούλας ἐγκρίνων καὶ ἐπαυξάνων, γράφει εἰς τὴν σελίδα 69 ἀρ. 50 τοῦ βιβλίου του:

Καθόντουσαν, τὸ τσάϊ τους εἶχαν πιῆ
Καὶ πιάσαν γιὰ τὸν ἔρωτα ὁμιλίες.
. . . . . .
Πῶς πρέπει ν' ἀγαποῦν πλατωνικὰ
Ὁ ἀδύνατος γέρο-αὐλικὸς φωνάζει.
Χαμογελάει ἡ κυρά του εἰρωνικὰ
Κι' ὅμως μὲ πόνο βριαναστεναζει.
. . . . . .
Τὸ στόμα ἀνοίγει ὁ πάστορας φαρδύ:
Βαθειὰ δὲν πρέπει ὁ ἔρωτας ν' ἀγγίζη.

Ὁρίστε καὶ ἡ συνέχεια τοῦ ἴδιου ποιήματος, καθαρὴ ἀντιγραφὴ ἀπὸ τὰς μεταφράσεις τοῦ Ραΐση.

Μ ε τ ά φ ρ α σ ι ς Ρ α ΐ σ η (σελ. 17).

Λέει ἡ κοντέσσα μελαγχολική:
«Ὁ ἔρωτας εἶν' ἕνα πάθος μόνο».
Κι' εὐθὺς προσφέρει μὲ καρδιὰ ἀνοιχτὴ
ἕνα φλυτζάνι τσάϊ στὸν κὺρ-Βαρῶνο.

Μιὰ θέσι ἦταν ἀκόμη ἀδειανή·
Ἀγάπη μου, δὲν ἤσουν νὰ καθήσῃς.
Πόσο γλυκὰ μποροῦσες, φῶς μου, ἐσὺ
τὸν ἔρωτά σου σ' ὅλους νὰ ἱστορήσῃς!

Μ ε τ ά φ ρ α σ ι ς Κ ο υ κ ο ύ λ α. (Σελ. 70)

Λέει ἡ κοντέσσα μελαγχολική:
«Ἄχ ὁ ἔρωτας εἶν' ἕνα πάθος μόνο».
Καὶ δίνει μὲ μιὰ χάρη εὐγενικὴ
ἕνα φλυτσάνι τσάϊ στὸν κὺρ-Βαρῶνο.

Μιὰ θέση ἦταν ἀκόμη ἀδειανή·
Δὲν ἤσουν, σύ, λατρεία μου, νὰ καθίσῃς·
Πόσο γλυκὰ μποροῦσες, φῶς μου, ἐσὺ
Γιὰ τὴ δικιά σου ἀγάπη νὰ μιλήσῃς!

Κύττα! Κύττα!... οἱ ματσαράγκες!....

Ἀφίστε ποῦ ὅσο πάει νὰ παραποιήση τὸν Ραΐση πέφτει καὶ σὲ γραμματικὲς ἀκυριολεξίες.

Πῶς; εἴπατε τίποτε, κύριε Κουκούλα;... Ἄ! τὰ μεγάλα πνεύματα συναντῶνται... Pardon!! Ἂς συγκρίνουμε τότε καὶ τὰ κείμενα:

(Heine: Lyrisches Intermezzo)

Aus meinen Thranen spriessen
Viel blühende Blumen hepvor,
Und meine Seufrer werden
Ein Nachtigallenchor.

Und wenn du mich ïieb hast, kindchen,
Schenk' ich dir die Blumen all,
Und vor deinem Fenster soll klingen
Das Lied der Nachtigall.

(Μ ε τ ά φ ρ α σ ι ς Κ ο υ κ ο ύ λ α σελ. 16)

Τὰ δάκρυά μου ὅπου πέφτουνε
Πλῆθος ἀνθοῦν λουλούδια
Κι' οἱ στεναγμοί μου γίνονται
Τῶν ἀηδονιῶν τραγούδια.

Κι' ἂν μ' ἀγαπᾶς, παιδοῦλα μου,
Ὁ ἀνθόκοσμος δικός σου
Κι' ὅλα τ' ἀηδόνια θὲ ν' ἀκοῦς
Μπρὸς στὸ παράθυρό σου.

Δηλαδὴ ὁ κ. Κ. τὸ μὲν Aus=ἀπὸ (στίχ. 1) τὸ τρώει γιὰ νὰ κάνη ὄρεξη. φαίνεται, παραμορφώνοντας συνάμα καὶ τὴν ἔννοιαν. Τὸ δὲ spriessen=ἀνθίζω, φυτρώνω, τὸ μεταφράζει....πέφτω! δηλαδή, ἀντὶ νὰ πῇ «ἀπὸ τὰ δάκρυα μου ἀνθίζουν» λέει «τὰ δάκρυά μου ὅπου πέφτουνε» καὶ μαζὶ μὲ τὰ δάκρυά του πέφτει καὶ ἡ μετάφραση ἀπὸ τὸν Ἄρη. Τὸ δὲ schenken=χαρίζω (στ. 6) τὸ ἀφίνει ἀμετάφραστο. Τὸν 7ον στίχον ποῦ ἔχει κατὰ λέξη:

Καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό σου θὰ ἠχήση,

τὸν μεταφράζει:

Κι' ὅλα τ' ἀηδόνια θὲ ν' ἀκοῦς·

Καὶ τέλος τὸν 8ον: Τὸ τραγοῦδι τῶν ἀηδονιῶν, τὸν μεταφράζει:

Μπρὸς στὸ παράθυρό σου...

Παραθέτω τώρα γιὰ παραβολὴ καὶ τὴν δική μου μετάφραση.

(Μ ε τ ά φ ρ α σ η Δ ό ξ α σελ. 19)

Ἀπὸ τὰ δάκρυά μου ἀνθίζουν ἕνα πλῆθος
Λαμπρομετώπων λουλουδιῶν,
Κι' οἱ στεναγμοί ποῦ μοῦ ξεφεύγουνε ἀπ' τὸ στῆθος
τραγοῦδι γίνεται ἀηδονιῶν.

Ὅταν, παιδοῦλα μου, ἡ καρδιά σου μ' ἀγαπήση,
Θὰ σοῦ χαρίσω τ' ἄνθια αὐτά,
Καὶ στὸ παράθυρό σου ἐμπρὸς θὲ ν' ἀντηχήση
Τ' ἀηδονοτράγουδο γλυκά.

Καὶ ἐξακολουθῶ:

(Κ ε ί μ ε ν ο ν· ἀρ. 5)

Dein Augesicht so lieb und schön,
Das hab' ich jüngst im Traum gesehn,
Es ist so mild und engelgleich,
Und doch so bleich, so schmerzen bleich.
. . . . . .

Πιστὴ μετάφραση:

Τὸ πρόσωπό σου, τόσο ἀγαπητὸ καὶ ὡραῖο,
Τὸ εἶδα τώρα τελευταῖα στ' ὄνειρό μου·
Εἶνε τόσον ἥμερο καὶ ἀγγελικό,
Καὶ ὅμω, τοσο χλωμό, τόσο πονεμένα χλωμό.

(Μ ε τ ά φ ρ α σ ι ς Κ ο υ κ ο ύ λ α, σελ. 19)

Εἶνε ὤμορφη ἡ θωριά σου καὶ γλυκειά,
Στὸν ὕπνο μου τὴν εἶδα μιὰ βραδυά.
Εἶνε ἡ θωριά σου ἀγνὴ καὶ ἀγγελική,
Μὰ πόσο πονεμένη, τί χλωμή!
. . . . . .

(Μ ε τ ά φ ρ α σ ι ς Δ ό ξ α, σελ. 21)

Τὸ πρόσωπό σου, τόσο ὡραῖο καὶ ἀγαπητό,
Ἐψές, παρθένα, τῶδα μέσα στ' ὄνειρό μου·
Τόσο εἶνε ἥμερο καὶ τόσο ἀγγελικό,
Κι' ὅμως χλωμό, ἀπὸ καϋμὸ χλωμό, χρυσό μου.
. . . . . .

Καὶ παρακάτω μεταφράζει τὸ «Himmelslicht»=οὐράνιο φῶς (τῶν ματιῶν) εἰς.... (ἄκουσον! ἄκουσον!) «τ ῶ ν μ α τ ι ῶ ν σ ο ῦ οἱ οὐρανοί!». Τὸ δὲ Uud nur=καὶ μόνον, πηγαίνει τὸν Καιάδα, ὡς ἄχρηστο, φαίνεται, κατὰ τὸν κ. Κουκούλα.

Θέλετε ἄλλο, πειὸ τερατῶδες, παράδειγμα;

(Κ ε ί μ ε ν ο ν ἀρ. 6)

Lehn deine Wang' an meine Wang'
Dann fliessen die Thränen zusammen!
Und an mein Herz drück fest dein Herz
Dann schlagen zusammen die Flammen!
. . . . . .

(Κ α τ ὰ λ έ ξ ι ν μ ε τ ά φ ρ α σ ι ς)

Γύρε τὸ μάγουλό σου στὸ μάγουλό μου,
Γιὰ νὰ κυλοῦν τὰ δάκρυά μας μαζύ,
Καὶ ἐπάνω στὴν καρδιά μου σφῖξε τὴν καρδιά σου,
Γιὰ νὰ χτυποῦνε μαζὺ οἱ φλόγες.
. . . . . .

(Μ ε τ ά φ ρ. Κ ο υ κ ο ύ λ α, σελ. 20)

Σὰν ἀκουμπᾷς τὴν ὄψη σου στὴν ὄψη μου,
Σὰν ποταμὸς τὰ δάκρυα κυλᾶνε.
Ὅταν σὲ σφίγγω μέσα στὴν ἀγκάλη μου,
Πόσες καὶ πόσες φλόγες ξεπετᾶνε!
. . . . . .

Ἀφίνω ποῦ τὸ σύνολό του βγαίνει μιὰ ἀρλοῦμπα, ἀλλὰ καλά, δὲν ἤξερε πῶς wange=μάγουλο, δὲν ἤξερε ὅμως πῶς ἡ ὄ ψ η δὲν ἀκουμπάει στὴν....ὄψη;

(Μ ε τ ά φ ρ. Δ ό ξ α, σελ. 22)

Τὸ μάγουλό σου στὸ δικό μου ἀπά, γλυκειά μου,
Γύρε, τὰ δάκρυά μας μαζὺ γιὰ νὰ κυλᾶνε,
Καὶ τὴν καρδιά σου σφῖξε ἀπάνω στὴν καρδιά μου,
Μὲ ἴδια φλόγα ἀντάμα οἱ δυὸ γιὰ νὰ χτυπᾶνε.
. . . . . .

Προχωρῶ στὸ ψάρεμμα τῶν μαργαριτῶν:

(Κ ε ί μ ε ν ο ν, ἀρ. 8)

. . . . . .
Sie sprechen eine Sprache,
Die ist so reich so schön ;
Doch keiner der Philosophen
Kann diese Sprache verstehn.

Ich aber hab' sie gelernet,
Und ich vergessse sie nicht ;
Mir diente als Grammatik
Der Herzallerbiebsten Gesicht.

(Κ α τ ὰ λ έ ξ ι ν μ ε τ ά φ ρ α σ η)

. . . . . .
Μιλοῦνε μιὰ γλῶσσα,
Ποῦ εἶνε τόσο πλούσια, τόσον ὡραία,
Καὶ ὅμως κανεὶς ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους
Δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβῃ αὐτὴ τὴ γλῶσσα.

Ἀλλὰ ἐγὼ τὴν ἔχω μάθει,
καὶ δὲν τὴν λησμονῶ.
Μοῦ ἐχρησίμευσε ὡς γραμματική,
Τῆς ἀπ' τὴν καρδιά μου ἀγαπημένης ἡ μορφή.

(Μ ε τ ά φ ρ. Λ. Κ ο υ κ ο ύ λ α, σελ. 22)

. . . . . .
Μιλᾶνε κι' εἶνε ἡ γλῶσσα τους
Πλούσια, μὲ τόσα κάλλη,
Κι' ὅμως δὲν τήνε νοιώσανε
Ποτὲ τους οἱ δασκάλοι.

(ὅπου γιὰ νὰ ριμάρῃ τὸ κ ά λ λ η μὲ τὸ δ α σ κ ά λ ο ι, ὁ 3ος στίχος γίνεται 4ος καὶ ὁ 4ος, 3ος, οἱ δὲ φιλόσοφοι ἀλλάζουν ἐπάγγελμα καὶ γίνονται δασκάλοι.)

Μόνος ἐγὼ τὴν ἔμαθα
Καὶ μένει στὸ μυαλό μου
Γραμματική μου ἡ ἔμνοστη (!!)
Μορφὴ τῆς ἀγαπῶ μου (!!!)

(Μ ε τ ά φ ρ. Δ ό ξ α, σελ. 32)

. . . . . .
Κι' ὅλα μιλᾶνε κάποια γλῶσσα
Ποῦχει λογάκια μαγικά,
Ὅμως κανεὶς ἀπ' τοὺς σοφούς μας
Τὴ γλῶσσα ἐτούτη δὲ γροικᾷ.

Μόνος ἐγὼ τὴν ἔχω μάθει
Καὶ δὲν ξεχνῶ τί θὲ νὰ εἰπῇ,
Γιατ' εἶχε εὕρῃ γιὰ βιβλίο,
Τῆς λατρευτῆς μου τὴ μορφή.
Ἀπολάψετε καὶ ἄλλο ἐφταμηνίτικο !

(Κ ε ί μ ε ν ο ν, ἀρ. 28)

Die blauen Weilchen der Augelein,
Die roten Rosen der Wängelein,
Die weissen Lililien der Händehen klein,
Die blühen und blühen noch immerfort,
Und nur das Herrchen ist verdorrt.

(Μ ε τ ά φ ρ. Κ ο υ κ ο ύ λ α σελ. 45)

Οἱ μπλάβοι μενεξέδες, στὰ ματάκια,
Οἱ ἄλικοι ροδανθοὶ στὰ μαγουλάκια
Καὶ τὰ λευκὰ τὰ κρίνα στὰ χεράκια
Ἀνθοῦνε ἀκόμα, φλέγονται, παιδούλα,
Καὶ μαραμένη μόνο εἶν' ἡ καρδούλα,

Ὁ 4ος, στίχος καθὼς βλέπει κανένας, εἶνε ἐφεύρεση τοῦ κ. Κουκούλα, ποῦ καταστρέφοντας τὴν παρατατικὴ ἔννοια τοῦ Heine «ἀνθίζουνε κι' ἀνθίζουνε ὁλοένα», προσθέτει ἕνα φ λ έ γ ο ν τ α ι γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ μέτρο του καὶ μιὰ π α ι δ ο ῦ λ α γιὰ νὰ ριμάρῃ μὲ τὸ καρδοῦλα. Μὰ αὐτὸ ὑπερβαίνει πειὰ τὰ ὅρια κάθε μεταφραστικῆς ἀσυνειδησίας κι' ὄχι μόνο αἰσθητικῶς, ὅπως μετριόφρονα θέλει νὰ νομίζει ὁ ἐνδιαφερόμενος.

(Μ ε τ ά φ ρ. Δ ό ξ α σελ. 35),

Οἱ μενεξέδες τῶν ματιῶν σου οἱ μπλέ,
Τ' ἄλυκα ρόδα ποῦ εἶν' στὰ μάγουλά σου
Καὶ τ' ἀσπρα κρῖνα τῶν χεριῶν σου, δέ,
Πῶς ὁλοένα ἀνθίζουνε σιμά σου
Κι' ἄνανθη μένει μόνον ἡ καρδιά σου.

Εἰς δὲ τὸ ἀρ. 31 ποίημα (μεταφρ. Κουκούλα ἀρ. 46) παραλείπει ὁ ἀθεόφοβος μισὸν στίχον ἀτόφιο, ἐπειδὴ τοῦ... περισσεύει στὸ μέτρο (θυμᾶμαι τὸν μακαρίτη τὸν Μπαϊρακτάρη πεῦκοβε τὶς μύτες τῶν παπουτσιῶν, ὅταν τὶς εὕρισκε μεγάλες).

Λ έ ε ι τ ὸ κ ε ί μ ε ν ο :

Und die Menschen jubeln, wohin ich schau'

Δηλαδή :

Καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀγάλλονται, ἐδῶ στὸν τόπο ποῦ ἀγνάντευα.

(Μ ε τ ά φ ρ. Κ ο υ κ ο ύ λ α)

Καὶ κάθε ἀνθρώπινη καρδιὰν ἔχει ἡ χαρὰ ἀγκαλιάσει.

(Μ ε τ ά φ ρ. Δ ό ξ α)

Κι' οἱ ἀνθρῶποι χαρωπὰ φλυαροῦν, στὸν τόπο ἐδῶ ποῦ καρτεροῦσα.

Θέλετε νὰ μάθετε τώρα τί σχέση ἔχει ὁ φάντες μὲ τὸ ρετσινόλαδο ; προσέξτε τὸ ἀκόλουθο μεταφραστικὸν ἐκτρωμα τοῦ κ. Κ.

(Κ ε ί μ ε ν ο ν ἀρ. 32)

Mein süsses Lieb, wenn, du im Grab,
Im dunkeln Grab wirst liegen
Dann will ich steigen zu dir hinab,
Und will nich am dich schmiegen.

. . . . . .

(Μ ε τ ά φ ρ α σ η ἐ π ὶ λ έ ξ ε ι)

Γλυκειά μου ἀγάπη, ὅταν στὸν τάφο,
Στὸν σκοτεινὸ τάφο θὰ ξαπλωθῇς,
Τότε θέλω κι' ἐγὼ νὰ κατέβω μαζύ σου
Καὶ θέλω νὰ σφιχθῶ στὴν ἀγκαλιά σου.

. . . . . .

(Μ ε τ ά φ ρ. Κ ο υ κ ο ύ λ α)

Στὸν τάφο σὰν θὰ μπῇς τὸν σκοτεινὸ
Ἐκεῖ βαθειά, γλυκειά μου ἀγαπημένη,
Τότε κι' ἐγὼ μαζὺ θὰ κατεβῶ
Στὸν τάφο γιὰ νὰ ζοῦμε ἀγκαλιασμένοι.

. . . . . .

Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ πιστότης, κ. Κ; Τὸ νὰ μεταθέτετε τὸ Mein süsser Lieb ἀπὸ τὸν 1ο στίχο στὸ 2ο, νὰ παραλείπετε τὸ χαρακτηριστικώτατο ἐκεῖνο will (θέλω), ποῦ δυὸ φορὲς μάλιστα τὸ ἀναφέρει ὁ Heine, καὶ νὰ κολλᾶτε ἕνα «ζοῦμε» στὸν 4ον στίχο; Μὰ ζοῦνε στὸν τάφο, κ. Κουκούλα ; Πῶς λέτε τέτοια πράγματα, ἀφοῦ δὲν πρόκειται κἂν περὶ τοῦ Ταχρᾶ-Μπέη ;

(Μ ε τ ά φ ρ. Δ ό ξ α σελ. 26)

Γλυκειά μου ἀγάπη, ὅταν στὸν τάφο,
Στὸ σκοτεινὸ τὸν τάφο ξαπλωθῇς,
Θέλω κι' ἐγὼ μαζύ σου νἀρθῶ
Στὴν ἀγκαλιά σου ἐκεῖ νὰ μὲ δεχθῇς.

. . . . . .

Θὰ ἤθελα νὰ παραθέσω παρόμοιαν σύγκριση καὶ στὰ ὑπόλοιπα 3 τετράστιχα τοῦ ἴδιου ποιήματος, γιὰ νὰ ἀποκαλυφθῇ ὁλόκληρο περιδέραιο μαργαριτῶν, ἀλλὰ βλέπω ὅτι ὁ χῶρος δὲν μοῦ τὸ ἐπιτρέπει δυστυχῶς, ὄχι μόνον ὁ διαθέσιμος, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ «Παντογνώστου» καὶ δέκα ἀκόμη ὁμοίων.

Θὰ παραθέσω ὅμως τὸ ἀμέσως ἑπόμενο τῆς σειρᾶς.

(Κ ε ί μ ε ν ο ν ἀρ. 33)

(Der Kopf spricht :)

Ach, wenn ich nur der Schemel wär
Worauf der Liebsten Füsse ruhn,
Und stampfte sie mich noch so sehr,
Ich wollte doch nicht klagen thun.

(Das Herz spricht.)

Ach, wenn ich nur das Kisschen wär'
Wo sie die Nadeln steckt hinein,
Uud stäche sie mich noch so sehr,
Ich wollte mich der Stiche freun.

(Das Lied spricht :)

Ach, wär' ich nur das Stück Papier,
Das sie als Papillote braucht !
Ich wollte heimlich flüstern ihr
Ins Ohr, was in mir lebt und pancht.

(Μ ε τ ά φ ρ α σ η κ α τ ὰ λ έ ξ η)

(Λέει τὸ κεφάλι :)

Ἄχ, ἂν μόνον τὸ σκαμνάκι ἤμουν,
Ἐπάνω στὸ ὁποῖον τὰ πόδια τῆς ἀγαπημένης ἀνα-
(παύονται.

Καὶ μὲ πατοῦσε ἀκόμη πειὸ πολύ,
Δὲν θὰ ἔδειχνα καθόλου πῶς μὲ πονεῖ.

(Λέει ἡ καρδιά :)

Ἄχ, ἂν μόνον τὸ μαξιλαράκι ἤμουν,
Ποῦ τὶς βελόνες καρφώνει ἐπάνω,
Καὶ μὲ κεντοῦσε ἀκόμα πειὸ πολύ,
Θὰ ἐχαιρόμουν γιὰ τὶς κεντιές της.

(Λέει τὸ τραγοῦδι :)

Ἄχ ! ἂν ἤμουν μόνο τὸ χαρτάκι
Ποῦ τὸ μεταχειρίζεται γιὰ μποῦκλες,
Θὰ τὶς ἐψιθύριζα κρυφὰ
Στ' αὐτί, γιὰ ὅ,τι μέσα μου ζῇ καὶ ἀνθίζει.

(Μ ε τ ά φ ρ. Κ ο υ κ ο ύ λ α σελ. 49)

(Τὸ κεφάλι μιλεῖ :)

Ἄχ, νἄτανε καὶ νἄμουν τὸ σκαμνί,
Ποῦ ἔχει ἡ καλὴ τὰ πόδια ἀναπαμμένα,
Κι' ἂν ἤτανε φριχιὰ (!!!) νὰ μὲ πονῇ,
Δὲν θἄβγαζα παράπονο κανένα.

(Ἡ καρδιὰ μιλεῖ :)

Τὸ μαξιλάρι ἂχ νἄμουν τὸ μικρό,
Ποῦ πάνω τὶς βελόνες (τ η ς) καρφώνει,
Θ' ἀγκύλωνε τὸ σῶμα μου, μὰ ἐγὼ
Γλυκοὶ (;;) πῶς εἶνε θἄνοιωθα κι' οἱ πόνοι (;;).

(Stiche=κεντιὲς ἢ πόνοι ; δὲν ἀνοίγατε κανένα λεξικό, κ. Κ ; Καὶ freun θὰ πῇ γλυκοί ; δὲν ἐκάνατε λιγάκι οἰκονομία στὴ ζάχαρι ;)

(Τὸ τραγοῦδι μιλεῖ:)

Ἄχ νἄμουν τὸ μικρούλι τὸ χαρτί,
Ποῦ τὰ σγουρὰ (!!) μαλλάκια της τυλίγει !

(Τὰ σ γ ο υ ρ ὰ μαλλάκια δὲν τὰ τυλίγουν στὸ χαρτί, μὰ τυλίγουν τὰ μαλλιὰ γ ι ὰ ν ὰ γ ί ν ο υ ν σ γ ο υ ρ ά. Das sie a l s Papillote braucht, καθὼς λέει καὶ τὸ κείμενο, ἀλλὰ καὶ ἡ στοιχειώδης λογική).

Κρυφὰ θὰ τῆς μουρμούριζα στ' αὐτὶ
Ὅ,τι βαθειά μου νοιώθω καὶ μὲ πνίγει !!!

Αὐτὸ εἶνε γιὰ νἄνε! Γιὰ νὰ ταιριάξει τὸ τ υ λ ί γ ε ι, ἔβαλε ἀπὸ κάτω τὸ π ν ί γ ε ι ἐντελῶς ἀντίθετο τοῦ κειμένου ποῦ λέει· haucht=ἀνασαίνει, ἀνθίζει. Γιὰ π ν ί ξ ι μ ο εἶνε πράγματι ὁ μεταφραστής τους.

(Μ ε τ ά φ ρ α σ η Δ ό ξ α σελ. 27)

(Λ έ ε ι τ ὸ κ ε φ ά λ ι:)

Ἄχ, ἂν ἤμουν τὸ σκαμνάκι μοναχά,
Ποῦ τὰ πόδια της ἡ ἀγάπη μου ἀκουμπάει,
Καὶ μὲ πάταε ὅσῳ μπόραε δυνατά,
Δὲν θὲ νἄλεγα ποτὲ πῶς μὲ πονάει.

(Λ έ ε ι ἡ κ α ρ δ ι ά :)

Ἄχ, ἂν ἤμουνα ἡ πελότα ἡ μικρή,
Ποῦ καρφώνει τὶς βελόνες πάνωθέ της,
Καὶ μὲ κέντραε ὅσο μπόραε πειὸ πολύ,
Θὰ χαιρόμουνα πολὺ γιὰ τὶς κεντιές της.

(Λ έ ε ι τ ὸ τ ρ α γ ο ῦ δ ι :)

Ἄχ, ἂν ἤμουν τὸ μικρούτσικο χαρτί,
Ποῦ σὲ μποῦκλες τὰ μαλλάκια της τυλίζει,
Θὰ τῆς ἔλεγα κρυφὰ μέσα στ' αὐτί,
Κάθε τί ποῦ μέσαθέ μου ζῇ κι' ἀνθίζει.

Καὶ γιὰ νὰ κλείσω τὴν ἀτέλειωτη μαργαριτολογία τοῦ κ. Κ. παραθέτω ἀκόμη τὸ ἑξῆς ἀμίμητο !

(Κ ε ί μ ε ν ο ν ἀρ. 47. 5-6 στίχ.)

Das war ein Schwören und Schwören aufsneu'
Ein Kichern, ein Kosen, ein Küssen ;

(Κ α τ ὰ λ έ ξ η μ ε τ ά φ ρ.)

Αὐτὸς ἦταν ἕνας ὅρκος καὶ ὅρκος ἐκ νέου (διδόμενος),
Ἕνα χαμόγελο, ἕνα χάδι, ἕνα φιλάκι.

(Μ ε τ ά φ ρ. Κ ο υ κ ο ύ λ α σελ. 72)

Ἀμέτρητοι ὅρκοι, ἀτέλειωτα φιλιά,
Χαμόγελα καὶ χάδια δίχως ἴαρι.

(Μ ε τ ά φ ρ. Δ ό ξ α σελ. 30)

Τὸν ὅρκο αὐτὸν ἐδίναμε ξανά, ἀπὸ τόσα χρόνια,
Χαμόγελο ἦταν, χάδεμα κι' ἀξέχαστο φιλί.

Καὶ παρακάτω μεταφράζει τὸ Klar, γλαρὰ (sic !) κατὰ τὸ σύστημα ποῦ τὸ τραπέζι λέγεται trapejen καὶ ἡ βλακεία vlakien καὶ ἡ φάπα fapen....

Γιὰ ὅσους θὰ ἐπιθυμοῦσαν λεπτομερεστέραν σύγκριση, σημειώνω τὰ σχετικὰ βιβλία :

[Heinrich Heines : Lieder und Gedichte by C. A. Buchheim - London - 1914. Ἐρ. Χάϊνε : Τραγούδια, μετάφρ. Π. Ραΐση, 1911, ἔκδοσις ἐφημερίδος ἐργατῶν. — Χάϊνε : Λυρικὸν Ἰντερμέδιο. Μετάφρ. Λ. Κουκούλα 1919. Ἔκδ. Βασιλείου — Χάϊνε : Τραγούδια. Μετάφρ. Ἀγγ. Δόξα. 1923, ἔκδ. Ζηκάκη]

Ἔτσι ὁμιλοῦν τὰ κείμενα καὶ ἡ πραγματικότης καὶ ὄχι τ' ἀδέσποτα σπερμολογήματα, ποῦ τίποτες ἄλλο δὲν ἀποδείχνουν παρὰ τὸν ἀνάγωγο ἄνθρωπο ποῦ τἄγραψεν. Ὅσο γιὰ τὴν τεχνικὴ κριτικὴ ποῦ ἐπῆγε νὰ μοῦ κάμῃ ὁ κ. Κουκούλας, δὲν ηὗρε τίποτε ἄλλο παρὰ τὰ 4 τετράστιχα τοῦ «Ein Weib», ποῦ ἀπὸ τυπογραφικὴν ἀβλεψία ἐμπῆκαν μόνον τὰ δύο.

Ἡ παραπάνω παραβολὴ κειμένων τῶν μεταφράσεων δείχνει μόνο μερικὲς ἀπὸ τὶς παρανοητικὲς γκάφες καὶ τοὺς πολυτελεῖς μαργαρίτας τοῦ κ. Κ, ὁ ὁποῖος ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἁλιείαν μαργαριτῶν, καθὼς λέει, φαίνεται ὅτι τοὺς χρησιμοποιεῖ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Δὲν θὰ πασχίσω νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὶς χαλαρότητες τοῦ στίχου του οὔτε μὲ τὰ παραγεμίσματα τῆς φαντασίας του, γιατὶ τότε ἔπρεπε νὰ γράφῃ κανεὶς μὲ τὸ μεροκάματο. Ἂν ὅμως πάλιν ὁ κ. Κ. μὴ βαστῶντας τὸ βάρος τῶν ἐναντίο του κριτικῶν ἐπιθέσεων, ἀπεκήρυξε, ἀμέσως τὴν ἄλλη μέρα τὸ ἔκθετό του, τότε ἔρχεται ἡ ἐρώτηση, γιατὶ τὸ ἐξέδωκε ; καὶ πῶς δικαιολογεῖ τὸν πρόλογό του, ὅπου ἀναφέρει «Ἐγὼ ζήτησα μὲ τὴ μετάφρασή μου νὰ δώσω μιὰν ὁλόκληρη σειρὰ τραγουδιῶν τοῦ Χάϊνε καὶ προτίμησα νὰ μείνω πιστὸς (!) ὅσο ἤτανε δυνατόν, ἔχοντας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Τὸ μοιραῖον γεῦμα.

Δεύτερον γράμμα τῆς Βιολέττας ἐπληροφόρησε τὸν Αὐγουστῆ πῶς ἔ τακτοποιήθησαν τὰ οἰκιακά των.

Τὸ σπίτι θὰ ἐνοικιασθῇ, τὰ ἔπιπλα θὰ ἀποθηκευθοῦν, τὰ κτήματα θὰ μισθωθοῦν, ἡ δὲ Βιολέττα θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὰ ἑπτανησιακὰ τῆς καταγωγῆς; της ἐδάφη, ἀφοῦ διορίσῃ πληρεξούσιον της τὸν γραμματικὸν τοῦ Μηνᾶ. Αὐτὸς μάλιστα, χαρακτηρίσας ὡς λογικωτάτας τὰς σκέψεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Βιολέττας, ἀνέλαβε νὰ τακτοποιήσῃ τὰ εἰσοδήματά της, ἔτσι ποὺ νἄχῃ κατὰ μῆνα ἕνα εἰσόδημα μὲ τὸ ὁποῖον καὶ μὲ τὰ λείψανα τοῦ χρηματικοῦ κεφαλαίου των, νὰ ζήσῃ ἀξιοπρεπῶς ὁπωσδήποτε στὸν τόπο της. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔμειναν, καὶ ἡ Βιολέττα, ἀλλὰ καὶ ὁ Μηνᾶς εὐχαριστημένοι.

Καὶ γράφει ἡ Βιολέττα:

«Τί δουλειὰ ἔχω 'γὼ στὸ ξερόνησο; μὲ ποιοὺς νὰ συναναστραφῶ καὶ ποιοὶ νὰ μὲ καταλάβουν; ἢ τὰ γλαρόνια πρέπει νὰ γίνουν ἄνθρωποι, ἢ ἐγὼ νὰ γίνω γλαρόνι. Φεύγοντας τὸ βαπόρι μου θὰ πιάσῃ στὸν Πειραιᾶ καὶ τότε κατεβαίνεις καὶ σὲ βλέπω, ἔρχεσαι μάλιστα μαζί μου καὶ ὡς τὸ Καλαμάκι καὶ ὕστερα σᾶφίνω 'γειά. Ἔτσι εἶμ' ἐγὼ ἅμα λάβω μιὰν ἀπόφαση· ἐκεῖ ποὺ δὲ μποροῦσα νὰ μὴ σὲ βλέπω δίπλα μου, τώρα δὲ συλλογιοῦμαι ἄλλο παρὰ μόνο πότε θἄρθῃ ἡ μέρι ποὺ θὰ γίνῃς ἀνεξάρτητος καὶ ἀποκαταστημένος νὰ ζήσωμε πάλι μαζί, ἔξὸν ἄν δὲν μὲ θελήσῃ ἡ νύφη μου».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα διαβάζοντας ὁ Αὐγουστῆς στὸ ἀτελείωτο καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον αὐτὸ γράμμα τῆς μητέρας του προχωροῦσε κατὰ τὸ σπίτι τῆς Λιλῆς, ὅπου ἔφτασεν ἀκριβῶς στὶς 8.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐδίστασε καὶ στάθηκε συλλογισμένος λέγοντας μέσα του: «δὲ μπαίνω καλύτερα ἐδῶ στὸ μαγαζάκι αὐτὸ μέσα, νὰ τῆς γράψω ἕνα γράμμα, πῶς ἐμποδίστηκα ἀπὸ ξαφνικὴ δουλειὰ καὶ νὰ τῆς βάλω μέσα καὶ 100 δραχμὲς γιὰ τὴν περιποίηση τάχα τοῦ τάφου τοῦ Τζοβάννη καὶ νὰ μὴ σχετιστῶ ὁλότελα μὲ δαύτην;» μὰ πάλι ἐσκέφθη καὶ τἄλλο: «γιατὶ νὰ μὴ γνωρίσω τὰ ἐσωτερικὰ μιᾶς τραγουδίστρας, ἔστω καὶ ἐλαφρᾶς καὶ ψεύτρας γυναίκας ὅπως τὴν κατάλαβα· καὶ ἐπὶ τέλους νὰ γνωρίσω τὴ γυναῖκα; Ἀσκητὴς θὰ ζήσω καὶ σἄν ἀσκητὴς θὰ πεθάνω;» κ' ἐνῷ συλλογιζότανε αὐτά, τὸ χέρι του ἄθελα ἀκούμπησε στὸ κουδοῦνι τῆς Λιλῆς.

* * *

Ἡ Κυρὰ Φιλιὼ—γραία οἰκονόμος, μαγείρισσα, καμαργέρα καὶ μσστρωπὸς συγχρόνως τῆς Λιλῆς—ποὺ ἦτον εἰδοποιημένη ἀπ' τὴ κυρία της, τοῦ ἄνοιξ' εὐθὺς τὴν πόρτα, μὲ γελαστὸ πρόσωπο καὶ μὲ χειρονομίες πρόσχαρες.

— Καλῶς τὸ ἀρχοντόπουλο, καλῶς τὸ παιδί μου, καλῶς τὸ πιτσοῦνι μου—ἔτσι ἄκουσα νὰ σὲ λέῃ ἡ κυρά μου—τράβα ἴσα μέσα στὸ σαλονάκι, τζοβαΐρι μου, καὶ πρόσμενε λίγο. Νὰ τὴν συμπαθᾷς, λέει, τὴν κυρά μου, γιατὶ εἶναι στὸ μπάνιο.

— Τέτοια ὥρα μπάνιο;!

— Ἔτσι τὤχει συνήθειο· ἕνα τὸ πρωὶ ποὺ θὰ ξυπνήσῃ, μὲ μοσχοσάπουνο καὶ ἕνα τώρα μὲ κολώνια γιὰ νὰ φρεσκάρῃ τὸ κορμί της ποὺ θὰ πάῃ, σἄ νὰ ποῦμε, στὸ κοντσέρτο. Μηδὶ εἶναι, ποὺ λὲς παιδί μου, ἄνθρωπος αὐτή; παπάκι πὲς ποὺ εἶναι· ὅλο στὸ νερὸ βρίσκεται βουτηγμένη: καμαρόνει καὶ μόνη της τὸ κορμί της· μὰ καὶ μὲ τὸ δίκηο της: κορμὶ εἶν' αὐτὸ ἢ λαχτάρα;... Μόνο μὲ συχωρεῖς, παιδί μου, γιατὶ εἶναι ἡ ὥρα ποὺ θὰ τὴν σκουπίσω, θὰ τὴν ξαπλώσω ἀχνιστὴ στὸ κρεββάτι καὶ θὰν τὴν τρίψω μὲ κολώνια. Κάτσε μέσα· νά, πάρε καὶ τὸ βιβλίο μὲ τὶς φωτογραφίες νὰ περάσῃς τὴν ὥρα σου· δὲ θἀργήσῃ δὰ καὶ πολύ, οὔτε καὶ θἄρθῃ κανένας ξένος· δὲν εἶναι ἡ ὥρα τους.

— Καὶ ἐπισκέπτονται πολλοὶ τὴν κυρία σου;

— Ἀκοῦς λέει;! καὶ ὅλο μεγαλοσιάνοι ὡς καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ἀούστριας ἀκόμη. Μὰ αὐτηνῆς δὲν ἰδρώνει ταὐτί της· μὴ βλέπῃς ἐσένα ποὺ ἔτυχε νὰ σὲ συμπαθήσῃ;!....

ἀρχῆθεν τὴ γνώμη πῶς «*μετάφραση δὲν θὰ πῇ αὐθαίρετη συνεργασία μεταφραστῆ καὶ ποιητῆ*»; Τί ἀκαταλαβίστικα πράγματα εἶνε ὅλα αὐτά; Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κ. Κουκούλα.

Γιὰ δὲ τὶς δικές μου μεταφράσεις εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ διαβάσω κολακευτικώτατες κριτικὲς ὀνομάτων περιωπῆς, ὅπως τοῦ κ. Νιρβάνα, Χὸρν, Ποταμιάνου, Δούζα, Κ. Οἰκονομίδη κ.λ. π. καὶ εὐφημότατα κριτικὰ σημειώματα σ' ὅλες τὶς ἐφημερίδες. Ἐδέχθηκα ἀκόμα ἀνεπιφύλακτα συγχαρητήρια Ἑλληνιστῶν Γερμανῶν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ τὴν ἐπικρότηση τῆς κοινῆς γνώμης, ἀφοῦ μέσα σὲ τρεῖς μῆνες πάει νὰ ἐξαντληθῇ ἡ α' ἔκδοση τοῦ βιβλίου μου. Ἐναντίον ἔγραψαν μόνον δύο: ὁ κ. Δ. Π. Ταγκόπουλος εἰς τὸ «Ἔθνος» ποὺ εὑρίσκει ἄσχημη κάποια λέξη(!) καὶ ὁ κ. Ι. Οἰκονομίδης στὸν «Νουμᾶν», ὅπου ἐδημοσιεύθη καὶ ὁ λίβελλος τοῦ κ. Κουκούλα. Καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ τὲς *ἐναντίον μου* αὐτὲς κριτικὲς θέλω νὰ παραθέσω ἕνα ἀπόσπασμα, γιὰ νὰ φανῇ ἀκόμα περισσότερον ἡ πραγματικότης καὶ ἡ εὐσυνειδησία τῆς ἐργασίας μου: «*Ἡ μετάφραση εἶνε καμωμένη σχεδὸν κατὰ λέξη, ἐχτὸς ἀπὸ τὰ μέρη ποὺ ὁ μεταφραστὴς χρειαζότανε παραγεμίσματα γιὰ τὸ στίχο του.* «Κριτικὴ Ἰ. Οἰκονομίδη. «Νουμᾶς» ἀρ. 1 (78) Γενάρης—Φλεβάρης 1924).

Ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἀπορῶ πῶς ὁ κ. Κουκούλας ἐτόλμησε νὰ ὑψώσῃ τὸν ἑαυτό του ἴσαμε τὸ σημεῖο νὰ κρίνῃ τὶς μεταφράσεις μου. Ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ κενοδοξία εἶνε ὀλέθρια ἐλαττώματα καὶ θὰ ἦταν πολὺ προτιμότερο γιὰ τὸν κ. Κουκούλαν νὰ κρατήσῃ τὰ λίγα Γερμανικούλια ποὺ ξέρει, γιὰ νὰ μεταφράζῃ τὰ λιμπρέττα τῶν ὀπερεττῶν μὲ γαρνιτοῦρες ἀπὸ σόκιν καλαμπούρια καὶ μεταφραστικοὺς μαργαρίτες. Εἶνε ἕνα στάδιο, ποῦ μπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσῃ. Τί καταπιάνεται μὲ σοβαρὲς φιλολογίες; Ἕκαστος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη.

Μάρτης 1924

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

Κ' ἔφυγε σούρνοντας τὸ κατσάρι της.

Καὶ τώρα ὁ Αὐγουστῆς ἐπιθεωρεῖ τὸ δωμάτιον.

Χάμω εἶναι πεσμένα καὶ πατημένα δύο τρία μπουκετάκια· χάμω καὶ τὸ κόκκινο ἀμπαζοὺρ τοῦ πιάνου. Στὸ καναπεδάκι ἀπάνω ἔμεινε καὶ μιὰ καλτσοδέτα της μεταξωτή, κόκκινη κι' αὐτή, καὶ ἕνα μαντηλάκι της στριμωγμένο στὰ μαξιλαράκια ἀνάμεσα. Τὸ πιάνο ἔχει μείνει ἀνοιχτό· ἀνοιχτὲς εἶναι στὴ θέση τους καὶ οἱ νότες τῆς «μούζικα προϊμπίτα» ποὺ τῆς τὴν εἶχε μάθει ὁ Τζοβάννης, λίγην ὥρα πρὶν νὰ τὸν πληγώσουν καὶ τῆς τὤχε γραμμένο κι' ὅλας στὴ νότα ποὺ πῆρε μαζί της.

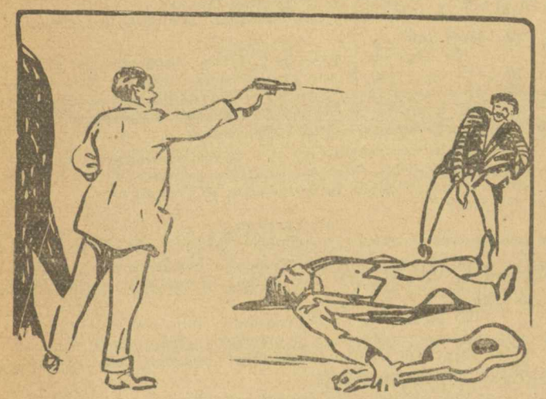

«.... Μία ἀπὸ τὰς δύο σφαῖρας ἀστοχήσασα ἐπλήγωσε θανασίμως....»

[Βλέπε σελίδα 214, τεῦχος 12 [60] τρ. ἔτους].

Ἡ Λιλῆ ὅμως δὲν ἐφάνηκε ἀκόμη καὶ τώρα ὁ Αὐγουστῆς ἐπιθεωρεῖ τὸ album. Πρῶτος εἶναι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α'. μὲ ναυτικὴ στολὴ τῆς Δανίας, κατόπιν ἡ Βασίλισσα Ὄλγα μὲ κρινολίνο καὶ μὲ ἕνα τριαντάφυλλο στὸ κεφάλι· ὕστερα ὁ Μητροπολίτης Προκόπιος, κατόπιν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες Βούλγαρης, Ζαΐμης Κουμουνδοῦρος, Δεληγιώργης καὶ ὁ Τρικούπης νεαρώτατος. Εἶναι καὶ ὁ Ρόκος καὶ ὁ Χοϊδᾶς. Ἔρχονται τώρα διάφοροι ἐπισημότητες τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς· νὰ καὶ ἡ φιλολογία: ὁ Ραγκαβῆς, ὁ Παράσχος καὶ ὁ Βασιλειάδης. Ἀκολουθοῦν τώρα παράδοξοι φυσιογνωμίαι ἀνθρώπων πάσης τάξεως, ἡλικίας καὶ πατρίδος· μέσα σ' αὐτοὺς μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ τὸ συγγενολό της καὶ διάφοροι ἐπαγγελματίαι μὲ τὸ ἰδιαίτερον ὕφος των: «χωρὶς ἄλλο αὐτὸς θὰ εἶναι χασάπης» ἐσκέφθη ὁ Αὐγουστῆς. Νὰ καὶ ἕνας πελώριος φουστανελλᾶς «θὰ εἶναι ὁ κὺρ Γιάννος ὁ ζωέμπορος τῆς Στυλίδος» καὶ τελευταῖος ὅλων ὁ Τζοβάννης ὡς Ἐρνάνης.

Ἀλλὰ νάτην ἡ Λιλῆ ποὺ ἐμφανίζεται ἐπὶ τέλους: προηγοῦνται κύματα μυροβόλα καὶ ἕπεται αὐτὴ μὲ κατάλευκο ἀπὸ λεπτὸ φουλάρ, γεμάτο φιόγγους καὶ ντανέλλες, πενιουάρ, κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον διαγράφεται τὸ σῶμα της. εἶναι μὲ ἐπιδεικτικὴ ἐπιμέλεια κτενισμένη καὶ φορεῖ ὅλα της τὰ δακτυλίδια, ἐνῷ ἀρκετὰ κάτω ἀπὸ τὸν λαιμὸν κρατεῖ τὸ ἔνδυμα γιὰ νὰ μὴν ἀνοίξῃ καὶ φανῇ ὁλότελα ἡ γύμνια της μιὰ ὡραία διαμαντένια ἀγκράφα.

Φορεῖ ὡραῖες καὶ κομψὲς παντόφλες καὶ μόλις ἐπαρουσιάσθη πρώτη της ὁμιλία ἦτον αὐτή:

— Γιὰ δές με πῶς ἦρθα γιὰ νὰ μὴ σὲ κάνω καὶ περιμένεις;!...

Καὶ ἐπρόβαλε τὸ γυμνὸ πόδι της μέσα ἀπ' τὴν παντόφλα, πολὺ κομψὸ καὶ πολὺ περιποιημένο, ποὺ χώθηκε πάλι γρήγορα—γρήγορα σἄν νὰ ἤτον κεφαλάκι κουνελιοῦ.

* * *

Τὸ γεῦμα διεξήχθη εὐθυμότατα. Ἤπιαν καὶ μιὰ παραπάνω. «Οἱ πεθαμένοι μὲ τοὺς πεθαμένους καὶ οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ζωντανούς». Πολλὰ διηγήθη ἡ Λιλῆ στὸν Αὐγουστῆ, ἀλλὰ τίποτε περὶ τῆς καταγωγῆς της καὶ τοῦ παρελθόντος της. Μόνον γιὰ τὶς κατακτήσεις της καὶ γιὰ τὴν αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν της καὶ τὸ ἀδελέαστον τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀπὸ χρήματα καὶ ἀπὸ δῶρα.

— Μὴ βλέπεις ἐσένα ποὺ σὲ συμπάθησα! Αὐτὰ εἶναι τὰ μυστήρια τοῦ ψεύτικου κόσμου. Ἂν δὲν εἶχα κι' αὐτὴ τὴν καρδιὰ θὰ ἤμουν βουτημένη ὡς τὸ λαιμὸ στὸ χρυσάφι· γιατὶ ἔχω μιὰ δύναμη .... καὶ ξέρεις ποῦ βρίσκεται αὐτή μου ἡ δύναμη;

— Ποῦ νὰ τὸ ξέρω;!..

—Στὸ φιλί μου. Τὸ «φιλὶ τῆς Λιλῆς»· ὅποιον φιλήσω ἐγὼ ἄλλο φίλημα δὲν παραδέχεται... κρύα πράμματα... γιὰ γύρε ἐδῶ... νὰ καὶ νὰ καὶ νά...

Καὶ τοῦ κόλλησε τὰ χείλη της τρεῖς φορὲς σἄν βεντούζα.

Τρεμοῦλα ἔπιασε τὸ δυστυχισμένο τὸν Αὐγουστῆ ποὺ ξελιγωμένος βρίσκεται πεσμένος στὴν ἀγκαλιά της.

— Σήκω τώρα.

— Μὰ σ' αὐτὴ τὴν εὐτυχία πῶς θὰ ἀνταποκριθῶ, Κυρία Λιλῆ;

— Δὲν εἶναι σημερνὲς κουβέντες αὐτές. Θἄρθῃς αὔριο στὶς πέντε νἄχωμε καιρὸ νὰ μιλήσωμε ὡς τὸ βράδυ ποὺ θέλοντας καὶ μὴ θὰ φύγω γιὰ τὸ κοντσέρτο. Τώρα νυστάζω, ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ὕπνο. Στὸν ὕπνο βρίσκω παρηγοριά· καὶ ξέρεις πῶς κοιμᾶμαι; σἄν ψόφια· μπορεῖς νὰ μοῦ κόψῃς καὶ ταὐτὶ καὶ νὰ μὴν καταλάβω· μόνο ποὺ ταράζομαι ὅλη....μὲ πιάνει νευρικό... τραβήξου λίγο γιατὶ μπορεῖ

«— Ἡ Λιλῆ;..... ψιθυρίζει καὶ ὁ Αὐγουστῆς καὶ τὴν περιεργάζεται μὲ προσοχήν....»

[Βλέπε σελίδα 215, τεῦχος 12 [60] τρ. ἔτους].

νὰ μὲ πιάσῃ καὶ τώρα, καὶ τὸ νευρικὸ εἶναι κολλητικὸ κατότι τὶ θ' ἀπογίνω;

Καὶ ὁ Αὐγουστῆς σἄν εὐπειθὴς μαθητὴς ἐτραβήχθη καὶ ἔμεινε ἥσυχος στὴν καρέκλα του.

— Λοιπὸν φεύγω.... καὶ αὔριο ..

— Στάσου γιὰ μιὰ στιγμή, γιατὶ βράδιασε καὶ φοβᾶμαι νὰ πάω στὴν κάμαρή μου μόνη. Ὅλο νομίζω πῶς θὰ ἰδῶ μπροστά μου τὸ Τζοβάννη... ἔλα καλύτερα μαζί μου... οὔ... τρεμοῦλα ποὺ τὴν ἔχω .. Πάρε σὲ πιρακαλῶ αὐτὸ τὸ σκαμνάκι καὶ κάθησε δίπλα στὸ κρεββάτι μου νὰ μοῦ βαστᾷς τὸ χέρι ὥς πού νὰ ποκοιμηθῶ καὶ τότε φεύγεις ἀγάλι ἀγάλι... ἂν καὶ δὲν καταλαβαίνω εἶ τα στὸν ὕπνο μου.

Καὶ ἡ Λιλῆ ἔλυσε τὰ μαλλιά της ἄφησε τὶς παντοῦφλες της καὶ ὅπως ἦτον μὲ τὸ πενιουάρ,—μήπως φοροῦσε δὰ καὶ τίποτες ἄλλο ; —χώθηκε στὸ κρεββάτι της.

Τώρα κρατεῖ τὸ χέρι τοῦ Αὐγουστῆ ποὺ κάθε τόσο τοῦ τὸ ταράζει σὰν τὸ ψάρι ποῦ τσιμπᾷ...

— Ὤ ! ὤ... ὤ ! φωνάζει ἔξαφνα καὶ ἀνακάθεται στὸ κρεββάτι της.

— Τὶ ἐπάθατε κυρία Λιλῆ ;

— Μόλις μ' ἔπαιρνε ὁ ὕπνος ἔννοιωσα τὰ χνῶτα τοῦ Τζοβάννη... θὰ μούρθῃ κανένα κακό... Ἔλα κοντά μου.. φρόνιμα ὅμως.. γιατὶ ἡ παντόφλα μου ἔχει καὶ τακοῦνι.

Καὶ ἐνῷ ἄνοιξε τὸ ἕνα της μπράτσο γιὰ νὰ δεχθῇ τὸν Αὐγουστῆ, μὲ τὸ ἄλλο χέρι πέταξε μακρυὰ τὴν παντιφόλα.

Ντὰν! .. ἀκούστηκε ἕνας κρότος.

— Τι ἔκανε κυρία ἔτσι Λιλῆ.

— Τιποτις δὲν εἶναι φοβησάρικό μου πιτσοῦνι... ἡ παντόφλα μου χτύπησε στὴν κιτάρα τοῦ Τζοβάννη ποῦ κρέμεται πίσ' ἀπ' τὸ μπερντέ.

('Ακολουθεῖ)

ΑΠΟ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ ἔκθεσις τοῦ Πανεπιστημίου Καλιφορνίας ἀναφέρει, ὅτι ἀνεκαλύφθησαν δύο νέαι βιτομίναι, ἡ μία εἰς τὸ τέῖον καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὸν σῖτον. Ἡ τελευτοία ἔχει 300 φορὰς μεγαλυτέραν θρεπτικὴν δύναμιν ἀπὸ κάθε ἄλλην βιταμίνην.

—Μεταξὺ Λονδίνου καὶ Ν. Ὑόρκης θὰ λειτουργήσῃ ἐντὸς ὀλίγου τηλεφωνικὴ ὑπηρεσία. Ἤρχισαν ἤδη αἱ πρῶται δοκιμαί. Ἡ συγκοινωνία θὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς.

—Ἀπὸ Ἰάπωνας ἐντομολόγους ἀπεστάλησαν εἰς Ἀμερικὴν 49 χιλ. ἰαπωνικῶν μυιῶν, εἰδικῶν διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν σκαραβαίων, οἵτινες παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν φθείρουσι τὰ καρποφόρα δένδρα.

—Ὁ καθηγητὴς Γκρέγκορυ εἰς τὸ ἐπιστημ. συνέδριον τοῦ Τορόντο εἶπεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς θὰ διπλασιασθῇ ἐντὸς 60 ἐτῶν· προβλέπει δ' ὅτι τῷ 3000 ὁ πληθυσμὸς θὰ φθάσῃ τὰ 700 τρισεκατομμύρια καὶ ἡ ἀνθρωπότης θ' ἀποθάνῃ τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον.

ΤΕΧΝΗ

Εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν ἐγένετο πανηγυρικὴ παράστασις τοῦ «Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ» τοῦ Σοφοκλέους.

—Ἐπίσης μεγάλως ἐπέτυχεν ἡ ἐκτέλεσις καὶ εἰς τὸ ὑπαίθριον θέατρον τῆς Ὀράγγης τοῦ «Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ» καὶ τῆς «Ἀντιγόνης» ὑπὸ ἠθοποιῶν τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας.

—Ὁ περίφημος ἠθοποιος Τσάρλυ Τσάπλιν (Σαρλω) ἤγειρεν ἀγωγὴν ἐναντίον ἄλλου συναδέλφου του, μιμητοῦ του. Ὁ δικαστὴς ἐπεφυλάχθη νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν.

—Ὁ καθηγητὴς Ντύσον ἐν Ὀξφόρδῃ ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ τῶν Χαλδαίων εἰς τὸ ἀνάκτορόν του εἶχε μίαν ὀρχήστραν, συγγενεύουσαν στενῶς μὲ τὰς Τζὰζ-μπάντ. Ὥστε ἡ ἐφεύρεσις εἶναι παλαιοῦ καιροῦ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

—Τρία νέα θεατρικὰ ἔργα ἑτοιμάζονται, ὅπως ἀναβιβασθοῦν εἰς τὴν σκηνήν· ἐν τῷ θεάτρῳ Κυβέλης οἱ «Γειτόνισσες» τοῦ κ. Π. Χὸρν καὶ τὸ «Μιὰ νύχτα, μιὰ ζωή» τοῦ κ. Σπ. Μελᾶ· καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ Κοτοπούλη ἡ κωμῳδία «Ψέμμα καὶ πάλιν ψέμμα» τοῦ κ. Θ. Συναδινοῦ.

— Λίαν προσεχῶς θὰ κυκλοφορήσῃ ὁ «Μπάϋρον» τοῦ κ. Στ. Σπεράντσα, εἰς πολὺ καλλιτεχνικὴν ἔκδοσιν, μὲ πολλὰς εἰκόνας καὶ αὐτόγραφον τῆς Μὶς Λίττον.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἡ γαλλὶς κολυμβήτρια δεσποινὶς Σιὲν διέσχισε κολυμβῶσα τὴν Μάγχην.

—Ἐν Σεριναὶν ἐωρτάσθη ἡ πρώτη ἑκατονταετηρὶς τοῦ μεγάλου ἐντομολόγου Φάμπρ ἐν μέσῳ πολλοῦ κόσμου θαυμαστῶν. Εἰς τὴν πλατεῖαν ἔγιναν καὶ τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος του, ἐνῷ κορίτσια τῆς Ἀβινιὸν ἀπήγγειλαν ποιήματά ἐτουζγραμμένα εἰς τὴν ὡραίαν γλῶσσαν τοῦ Μιστράλ.

—Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ γραφείου διαζυγίων ἐν Βαλτιμόρῃ, αἱ ξανθαὶ εἶναι αἱ καλύτεραι σύζυγοι. Τὰ 80 ἑκατοστὰ τῶν διεζευγμένων γυναικῶν εἶναι μελαγχροιναί.

ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ἄγγλος ἀεροτόρος ἀναφέρει, ὅτι ὁ καπνὸς τοῦ Λονδίνου ἐκτείνεται 40 μίλια ΒΔ. τοῦ ἄστεος εἰς σύνολον ὕψους 1500 ποδῶν.

—Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Λονδίνου, ἐξ ἀφορμῆς τῆ παραστάσεως τοῦ «Ἄσπρου βρυκόλακα» ἐπέβαλεν ὅριον, μέχρι τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται ἡ γυμνότης τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς.

—Ἐν Τεργέστῃ ἔγινε διαγωνισμὸς ἀγρυπνίας. Ἀνεδείχθησαν νικήτριαι δύο δεσποινίδες, αἵτινες κατώρθωσαν νὰ παραμείνουν ἄϋπνοι ἐπὶ 64 ὥρας, 30 λεπτὰ καὶ 10 δεύτερα.

—Ὁ κ. Λάσον, ἡλικίας 22 ἐτῶν, γνωρίζει ἀπὸ μνήμης 40 χιλ. χρονολογίας, καθ' ἃς συνέβησαν παγκόσμια γεγονότα.

—Ὁ Φλαμμαριὸν ἔχει δέσει ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἔργου του «Οὐρανὸς καὶ Γῆ» μ' ἀνθρώπινον δέρμα, τὸ δέρμα τῶν λευκῶν ὤμων φίλης του, ἣν ὤμνησε καὶ ἤτις διὰ διαθήκης της τὸ ἀφῆκεν εἰς τὸν ἀστρονόμον.

—Ὁ Σύνδεσμος κατὰ τοῦ κολλάρου ἀριθμεῖ ἐν Β. Ἀμερικῇ 3 ἑκατομμ. μελῶν.

—Εἰς τὸ Βρετταν. Μουσεῖον ὑπάρχει ἐγκύκλιος ἐπισκόπου τοῦ μεσαίωνος, ἡ ὁποία «προειδοποιεῖ τὰς κάμπας τῶν ἀγρῶν ν' ἀποσυρθοῦνέντὸς 6 ἡμερῶν, ἄλλως θ' ἀφωρίζοντο καὶ θὰ ἐκηρύσσοντο κατηραμέναι»!

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΑ ΝΟΘΑ. — Τραγῳδία εἰς τρεῖς πράξεις ὑπὸ Κώστα Σιωμοπούλου, ἐξεδόθη καὶ πωλεῖται εἰς ἅπαντα τὰ ἐν Ἀθήναις βιβλιοπωλεῖα. Προσεχῶς θὰ γράψωμεν περισσότερα.

ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ ΤΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ. — Μυθιστόρημα ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτικοῦ οἴκου Χ. Γανιάρη (ὁδὸς Σοφοκλέους 3) καὶ πωλεῖται εἰς ἅπαντα τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν ἀντὶ δρ. 20. Προσεχῶς θὰ γράψωμεν περισσότερα.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΙΣΜΕΝΗΣ. — Ἐκτενὲς διήγημα ὑπὸ Γρ. Ξενοπούλου, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Χρ. Γανιάρη καὶ πωλεῖται εἰς ἅπαντα τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν ἀντὶ δρ. 10. Προσεχῶς θὰ γράψωμεν περισσότερα.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΓΡΑΜΜΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ — ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

ἐκτελουμένη διὰ τῶν γνωστῶν πολυτελῶν καὶ ταχέων ὑπερωκεανίων της.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΓΡΑΜΜΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-Θ/ΝΙΚΗΣ—ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ—ΚΩΝΣΤΑΝΤΣΗΣ—ΒΑΡΝΗΣ—ΠΕΙΡΑΙΩΣ—ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ

ἐκτελουμένη διὰ τοῦ ταχυτάτου ὑπερωκεανίου της «**ΠΑΤΡΙΣ**» καὶ τοῦ γνωστοῦ πολυτελοῦς θαλαμηγοῦ «**ΑΝΔΡΟΣ**»

Μηνιαία γραμμὴ Πειραιῶς—Χίου—Μιτυλήνης—Θ/νίκης—Βόλου—Πειραιῶς—Πατρῶν—Μασσαλίας

ἐκτελουμένη διὰ τῆς πολυτελοῦς θαλαμηγοῦ «ΝΑΞΟΣ«.

Γραμμαὶ δι' ὅλους τοὺς ἑλληνικοὺς λιμένας.

Πληροφορίαι: Ἐν Πειραιεῖ ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ, Μέγαρον Βάτη, 1ον πάτωμα τηλ. 3 64

Ἐν Αθήναις, Ἀπελλοῦ 1 Τηλ. 6—44.

ΓΡΑΦΕΟΝ
ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
Σ. ΨΙΛΑΚΗ & Η. ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
3 Ἀδριανοῦ 3—(παρὰ τῇ παλαιᾷ ἀγορᾷ)
ΑΘΗΝΑΙ
Φορτώσεις — Ἐκφορτώσεις
Παραλαβαὶ — Μεταφοραὶ

ΟΠΤΙΚΑ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΣΤΑΔΙΟΥ 20
ΜΑΡΙΝΑΡΟΣ
ΚΑΙ
ΜΟΙΡΑΓΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Ι. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ & Σ'ΙΑ
Βίκτωρος Οὐγγὼ 1
ΦΟΡΤΩΣΕΙΣ, ΕΚΤΕΛΩΝΙΣΕΙΣ
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ, ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ — Ἱδρυθεῖσα τῷ 1918
Ἕδρα ἐν Ἀθήναις.—Ὑποκαταστήματα ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύρῳ.
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ καταβληθὲν Δρ. 10.000.000
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ἀποθεματικὰ Δρ. 2.067 802.95
Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου: Παντελῆς Τσιτσεκλῆς
Σύμβουλοι Διευθυνταί: Δ. Μιαούλης καὶ Ἀν. Σπουργίτης.
Τραπεζιτικαὶ ἐργασίαι παντὸς εἴδους
Καταθέσεις εἰς Δραχμὰς καὶ Ξένα νομίσματα ὑπὸ τοὺς εὐνοϊκωτέρους ὅρους.

ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΑΛΟΝΙ — ΣΤΟΑ ΡΙΖΑΡΗ

ΛΙΑΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Ἀρχίζει ἡ ἔκδοσις πλήρους

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΣ

τοῦ Ἐκδοτικοῦ Τμήματος τοῦ «Παντογνώστου» ὑπὸ τὸν τίτλον

"ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ"

1821 - 1921

ΟΛΑΙ ΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ 1821—1921

Θὰ περιληφθοῦν εἰς τὸ ἀνωτέρω κολοσσιαῖον Ἔργον.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ *οἱ δράσαντες καὶ ἀκμάσαντες εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, εἰς τὴν Πολιτικήν, εἰς τὸν Κλῆρον, εἰς τὴν Ἐπιστήμην, εἰς τὴν Τέχνην, εἰς τὴν Λογοτεχνίαν, εἰς τὴν Ἱστορίαν, εἰς τὴν Μουσικήν, εἰς τὸ Θέατρον, κλπ. κλπ.*

ΟἸ ΓΝΩΣΤΟΤΕΡΟΙ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΙ—ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΑΙ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΑΙ *ἐργάζονται εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν βιογραφιῶν τῶν ἀνωτέρω, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποτελέσουν ἔργον μνημειῶδες καὶ μοναδικὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα.*

ΟΛΟΙ ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ *καταγίνονται διὰ τὰς προσωπογραφίας των καὶ διὰ τὰς ἱστορικὰς σκηνὰς ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεώς των.*

Ο "ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΗΣ,, *οὔτε δαπανῶν, οὔτε κόπων φείδεται ἐκ καθήκοντος πρὸς τὸ Μέγα καὶ Ὡραῖον Παρελθὸν καὶ πρὸς τοὺς ἐργάτας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ Ἀκμῆς.*

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΞ ΕΙΔΙΚΩΝ *διευθύνει τὴν κατανομὴν τῆς ἐργασίας καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.*

ΤΟ ΟΛΟΝ ΕΡΓΟΝ *θὰ ἐκδοθῇ κατὰ τεύχη ἀνεξάρτητα, διὰ μίαν ἑκάστην προσωπικότητα, πλουσίως εἰκονογραφημένα καὶ ἐπὶ ἀρίστου χάρτου.*

ΠΡΕΠΕΙ *ὅλοι οἱ Ἕλληνες νὰ ἀποκτήσωσι τὸ*

"ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ,, 1821—1921

ΕΠΕΙΔΗ τὸ Ἔργον θὰ ἐξαντληθῇ ταχέως δεχόμεθα ἀπὸ σήμερον δηλώσεις μετὰ τοῦ κατωτέρω σημειουμένου δικαιώματος ἐγγραφῆς, ὅπερ θὰ ὑπολογισθῇ εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ ὅλου ἔργου.

Διὰ τὸ Ἐσωτερικόν	*Δρ. 25.—*
» *τὴν Ἀμερικήν*	*Δολλ. 1.—*
» *τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀγγλίαν*	*Σελ. 5.—*
» *τὸ Ἐξωτερικὸν ἐν γένει*	*Φραγ. Γαλ. 25.—*

ΖΗΤΗΣΑΤΕ *δελτία ἐγγραφῆς ἀπὸ τὰ Γραφεῖα «Παντογνώστου»*

Ὁδὸς Ἱπποκράτους 32 — Ἀθῆναι.